

Annu Brax ja Veera Kiviranta
AISTIEN HUUMAA -PROJEKTI
Toimintapäivä ja ohjaustuokit päiväkotiin ja perhepäivähoitoon

Opinnäytetyö
CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU
Sosiaalialan koulutusohjelma
Joulukuu 2015

TIIVISTELMÄ OPINNÄYTETYÖSTÄ

Yksikkö Kokkola-Pietarsaaren yksikkö	Aika Joulukuu 2015	Tekijä/tekijät Annu Brax ja Veera Kiviranta
Koulutusohjelma Sosiaalialan koulutusohjelma		
Työn nimi AISTIEN HUUMAA – PROJEKTI. Toimintapäivä ja ohjaustuokiot päiväkotiin ja perhepäivähoitoon		
Työn ohjaaja Tarja Mäkitalo, KM		Sivumäärä 34+12
Työelämäohjaaja Eija Karjalainen, erityislastentarhanopettaja		
<p>Opinnäytetyö toteutettiin projektityönä ja työn tilaajana toimivat Kokkolan kaupungin varhaiskasvatuspalvelut, ja yhteistyötahoina Kokkolan päiväkotit Tulliharju sekä perhepäivähoito. Kohderyhmänä olivat 2–6-vuotiaat lapset. Projektioinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa lapsille mielekkäitä ja rikastuttavia aistikokemuksia sekä tukea lapsen luontaisia toimintatapoja, esimerkiksi tutkimista. Tavoitteena oli tuoda varhaiskasvatuksen organisaatioille erilaisia toteutustapoja aisteja huomioivaan toimintaan, sekä toiminnan suunnitteluun. Projektin aikana tuotettiin myös aistiteemainen leikkikirjanen, joka annettiin päiväkodille ja perhepäivähoitoon projektin loppuvaiheessa.</p> <p>Interventiot toteutettiin toiminnallisilla menetelmillä. Ohjaustuokioissa hyödynnettiin leikkejä, musiikkia, kädentaitoja ja erilaisia aistiharjoituksia. Toiminnallisissa ohjauksissa sovellettiin montessoripedagogiikan mukaista lapsikäsitystä sekä toimintatapoja. Projektin teema nousi valtakunnallisista varhaiskasvatussuunnitelman perusteista ja lapsen luontaisista tavoista toimia. Aisteja käsiteltiin yksi kerrallaan, jolloin interventioiden teemat olivat näkö-, kuulo-, haju-, maku- ja tuntoaisti. Projekti huipentui Aistien huumaa -toimintapäivään, johon osallistui Kokkolan perhepäivähoidon ryhmiä.</p> <p>Lasten ja työntekijöiden palautteiden perusteella voidaan todeta, että projekti oli onnistunut. Varhaiskasvatuksen organisaatiot saivat vaihtelua arkiseen toimintaan ja uusia menetelmiä aistien käsittelemiseen. Lasten tietoisuus aisteista lisääntyi ja lapset saivat hyödyntää aistejaan monipuolisesti.</p>		

Asiasanat

aistit, lapsen luontaiset toimintatavat, montessoripedagogiikka, tutkiva lapsi

ABSTRACT

Unit Kokkola-Pietarsaari Unit	Date December 2015	Author/s Annu Brax and Veera Kiviranta
Degree programme Degree Programme of Social Services		
Name of thesis ECSTASY OF SENSES – PROJECT Interventions and Action Day for Kindergarten and Family Day Care		
Instructor Tarja Mäkitalo, Master of Education		Pages 34+12
Supervisor Eija Karjalainen, Special kindergarten teacher		
<p>This thesis work was carried out as a project for Kokkola’s early childhood education services. Partners in cooperation were Kindergarten Tulliharju and family day care. Target group was 2–6-years-old children. The purpose of the thesis was to bring meaningful and productive sense experiences for children and support child’s natural way of acting for example exploration. The aim was to bring new ways to develop activities for senses and variability for planning the activities. Sense play booklet was developed during the thesis work, which was given to kindergarten and family day care.</p> <p>Interventions were carried out with functional methods and through plays, music, crafts and different sense exercises. In the functional interventions were adapted montessorpedagogy’s childconcept and methods. The theme of the project was based on national early childhood education plan and child’s natural way of acting. Senses were dealt with one by one. The themes of the interventions were sense of sight, -hearing, -smell, -taste and –touch. The project was culminated in “Ecstasy of senses”- action day, where groups from Kokkola’s family day care participated.</p> <p>Based on feedback of children and employees one can say that the project was successful. Organisations of early childhood education were given change to everyday activities and new methods to handle senses. Children’s knowledge of senses were developed and children were able to use their senses in different ways.</p>		

<p>Key words Children’s natural way of acting, exploratory child, montessorpedagogy, senses</p>
--

**TIIVISTELMÄ
ABSTRACT
SISÄLLYS**

1 JOHDANTO	1
2 PROJEKTIOPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET	2
2.1 Projektiorganisaatio	2
2.2 Projektiopinnäytetyön tavoitteet	3
2.3 Palautteenkeräämismenetelmät	4
3 AISTIEN HUUMAA –PROJEKTI	5
3.1 Lapsen luontaiset toimintatavat	5
3.2 Lapsi aktiivisena tutkijana	7
3.3 Oppiminen aistien kautta	8
3.4 Tietoperustan merkitys tässä projektissa	9
4 PROJEKTIOPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS	11
4.1 Suunnitteluprosessi	11
4.2 Toiminnallinen osuus	12
4.2.1 Tutustuminen	12
4.2.2 Näköaistiin pohjautuva toimintatuokio	14
4.2.3 Kuuloaistiin pohjautuva toimintatuokio	15
4.2.4 Maku- ja hajuaistiin pohjautuva toimintatuokio	17
4.2.5 Tuntoaistiin pohjautuva toimintatuokio	18
4.2.6 Toiminnan ja teeman yhteenveto	19
4.3 ”Aistien huumaa” -tapahtuma perhepäivähoitoon	20
5 PROJEKTIOPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI	24
5.1 Projektisuunnitelman arviointi	24
5.2 Toiminnallinen osuus	25
5.3 Palautteiden arviointi	26
5.4 Tavoitteiden arviointi	28
6 POHDINTA	30
LÄHTEET	33
LIITTEET	
KUVIOT	
KUVIO 1. Lasten askartelemat Herra Aistit	20
KUVIO 2. Toimintapiste näköaistille	21
KUVIO 3. Hajupurkit	22

1 JOHDANTO

Lapselle luontaista on uteliaisuus, jonka rinnalla hän käyttää kaikkia aistejaan oppimiseensa. Asioiden ihmettely, kysymysten esittäminen, kekseliäisyys sekä erilaiset selitykset tulevat lapselta luonnostaan ja toimivat tutkivan oppimisen lähtökohtina. Lapsen tulee saada olla lapsi ja tutustua rauhassa itseensä ja ympäristöönsä aistihavaintoja hyödyntäen. Leikkimisen, liikkumisen, taiteellisen ilmaisun, itseilmaisun ja tutkimisen kautta lapsi saa toteuttaa itseään, mikä samalla tukee lapsen hyvinvointia. Kasvattajan tehtävänä on turvata lapselle monipuoliset aistikokemukset sekä esteettinen, aisteja hivelevä oppimisympäristö. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Toteutimme opinnäytetyömme projektina Kokkolan Tulliharjun päiväkodille ja perhepäivähoidolle. Projektin toiminnallinen tavoite oli tuoda 2–6-vuotiaille lapsille mielekkäitä aistikokemuksia ja tukea lapsen ominaisia toimintatapoja. Varhaiskasvatuksen organisaatiolle halusimme tuoda vaihtelua arkiseen toimintaan. Tavoitteena oli myös kehittää omaa ammatillista osaamistamme varhaiskasvatuksessa sekä projektin hallintataitoja. Projektimme päättyi suurempaan aistitapahtumaan, johon osallistui lapsiryhmiä Kokkolan perhepäivähoidosta. Sovelsimme toimintamme suunnittelussa ja toteutuksessa montessoripedagogiikasta tuttua aistien kehittämisen herkkyyuskautta, joka alkaa syntymästä ja päättyy noin kuusivuotiaana.

Valtakunnallisessa varhaiskasvatussuunnitelmassa (2005) korostetaan lapsen omaa aktiivisuutta ja luontaista tutkimishalua. Maailma on lapselle vielä uusi, joten aistihavaintojen merkitys sekä niiden kautta oppiminen korostuvat lapsen varhaisessa kehityksessä. Projektissa hyödynsimme musiikkia, leikkejä, satuja sekä kädentaitoja, joilla pyrimme herättelemään lasten kaikkia aisteja niin yhdessä kuin erikseen.

2 PROJEKTIOPINNÄYTETYÖN TAUSTA JA TAVOITTEET

Järjestimme ohjaustuokioita aisteihin liittyen Kokkolan kaupungin Tulliharjun päiväkodin ryhmälle, jossa oli kuusitoista 5–6-vuotiasta lasta. Interventioiden lisäksi järjestimme suuremman aistitapahtuman Kokkolan perhepäivähoidon neljälle ryhmälle Centria ammattikorkeakoulun Kokkola-Pietarsaaren yksikössä Terveystiellä. Halusimme tuoda toiminnan sekä päiväkotiin että perhepäivähoitoon, sillä uskoimme sen edistävän omaa ammatillisuuttamme ja tuovan uutta myös perhepäivähoidon kentälle. Perhepäivähoidon lapsiryhmien ikäjakauma oli 2–4-vuotiaat lapset. Montessoripedagogiikan mukaan lapsen herkkyysskaudet oppimiselle ovat voimakkaimmillaan juuri ensimmäisten viiden ikävuoden aikana. Aistien kehittämisen herkkyysskausi on lapsella voimakkaammillaan syntymästä noin kouluikäiseksi asti. (Keltti-Laine 1991, 18–19; Suomen Montessoriliitto 2015.)

2.1 Projektioorganisaatio ja kohderyhmä

Työmme tilaajana toimivat Kokkolan kaupungin varhaiskasvatuspalvelut. Ohjaustuokiot järjestimme Tulliharjun päiväkodin tiloissa, ja aistitapahtuman Centria ammattikorkeakoulun Kokkola-Pietarsaaren yksikössä Terveystiellä. Teimme yhteistyötä Tulliharjun päiväkodin sekä Kokkolan perhepäivähoidon kanssa. Nimitimme itsemme projektin alussa projektipäälliköiksi, sillä olimme vastuussa projektista ja sen etenemisestä.

Kohderyhmänämme oli päiväkodin kuusitoista 5-6-vuotiasta lasta. Jaoimme lapsiryhmän puoliksi heti alussa, ja pidimme interventiot molemmille ryhmille erikseen. Osalla lapsista oli kielen kehityksen erityisvaikeus, sekä osalla myös aistisäätelyn pulmia. Ryhmässä työskenteli neljä aikuista; erityislastentarhanopettaja, lastentarhanopettaja, lähihoitaja ja ryhmäavustaja. Perhepäivähoidon puolelta kohderyhmänä oli noin kaksikymmentä 2–4-vuotiasta lasta.

2.2 Projektiopinnäytetyön tavoitteet

Opinnäytetyömme tavoitteista olemme laatineet tavoitetaulukon, johon olemme koonneet tavoitteet lapsen, varhaiskasvatuksen tahojen/organisaation sekä sosionomien näkökulmasta. Tavoitteet olemme jakaneet prosessi-, oppimis- ja tulostavoitteisiin. Nämä tavoitteet olemme avanneet projektisuunnitelman tavoitetaulukossa (LIITE 1).

Halusimme projektiopinnäytetyöllämme tuoda lapsille mielekkäitä ja rikastuttavia aistikokemuksia ja tukea lapsen ominaisia toimintatapoja, kuten tutkimista. Toimintamme tarkoituksena oli olla monipuolista ja opettavaista. Tutkivan ja aistirikkaan toiminnan kautta näitä luontaisia toimintatapoja on mahdollisuus kehittää myönteisesti (Lipponen 2012, 32.) Varhaiskasvatuksen organisaatioille eli päiväkodille ja perhepäivähoidolle projektimme tarjosi uusia tapoja aistien käsittelemiseen varhaiskasvatuksessa, sekä tapoja toiminnan suunnitteluun monikanavaisen oppimisen tukemiseksi. Projektimme toi myös vaihtelua lasten ja organisaatioiden arkeen. Toiminnallisena tavoitteena sosionomin näkökulmasta oli oppia ja kehittää omaa projektityöskentelyä, organisointitaitoja ja ajanhallintaa.

Projektiin osallistuvien lasten kannalta oppimistavoitteena oli, että lapsi oppii tuntemaan, mitä aisteja hänellä on käytettävissä ja mitä niillä tehdään. Lapset oppivat myös tapoja käyttää aisteja monipuolisemmin, kun harjoittelimme niitä yhdessä. Pyrimme siihen, että projekti kehittäisi ryhmänohjaustaitojamme ja lapsiryhmän hallintaa. Halusimme myös projektin kautta kerrata ja sisäistää sosionomin kompetensseja ja peilata työskentelyämme niihin.

Opinnäytetyömme tulostavoitteena lasten kannalta oli opetella heidän kanssaan lapsille sopivia toimintatapoja sekä yhdessä toimimista. Halusimme sisällyttää toiminnallisiin osuuksiin mahdollisimman paljon lapsille ominaisia toimintatapoja, kuten piirtämistä, leikkimistä, laulamista, tanssimista ja tutkimista. Lapselle luontaisen toiminnan tukeminen ja toteuttaminen lisää lapsen hyvinvointia. Luontaisella toiminnalla on myös positiivisia vaikutuksia lapsen osallistumiseen ja käsitykseen itsestään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Alun perin halusimme tuoda organisaatiolle tietoa multisensorisesta toiminnasta sekä lisätä sitä varhaiskasvatuksen arkeen interventioiden ja aistitapahtuman muodossa. Projektin edetessä tavoitteemme muuttui. Päiväkodista toivottiin selkeästi jäseneltyä toimintaa, joten päätimme toteuttaa toiminnalliset osuudet niin, että käsittelimme yhtä aistia kerrallaan. Sovelsimme tähän myös montessoripedagogiikkaa, jonka mukaan on lapsen kehityksen kannalta hyväksi rajata toiminta selkeäksi (Keltti-Laine 1991, 23). Tämän seurauksena multisensorinen toiminta jäi projektistamme erillisenä osana kokonaan pois. Sen sijaan uutena tulostavoitteena oli toteuttaa päiväkodin toivomuksesta heille kirjanen, mistä löytyy puuhaa ja toimintaa aisteihin liittyen (LIITE 12). Annoimme myös perhepäivähoitoon kirjasen aistileikeistä. Projektipäälliköiden näkökulmasta projektin tulostavoitteena oli saada valmis opinnäytetyö.

2.3 Palautteen keräämismenetelmät

Keräsimme lapsilta palautetta suullisesti kysymällä jokaisen ohjauksen jälkeen heiltä palautekysymyksiä. Viimeisellä kerralla lapset saivat myös antaa palautetta piirtämällä. Käytimme kirjallista palautelomaketta päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilökunnalle. Pyysimme heiltä myös suullista palautetta interventioiden jälkeen, ja kirjasimme palautteet ylös. Arvioimme myös itseämme sekä toisiamme projektin ohjaukseen liittyen vertais- ja itsearviointilomakkeiden (LIITE 10 & 11) avulla, kuin myös suullisesti koko projektin ajan.

3 AISTIEN HUUMAA -PROJEKTI

Pikkulasten tutkimukset lähtevät asioiden havainnoinnista eri aistein: katselemisesta, maistamisesta, haistamisesta, tunnustelemisesta ja kuuntelemisesta. Luonnostaan he myös oivaltavat, että asioista ja esineistä saa enemmän tietoa, kun niitä käsittelee eri tavoin: pudottaa, heittää, puristaa, hakkaa, irrottaa osiksi ja niin edelleen. (Turja 2012, 189.)

3.1 Lapsen luontaiset toimintatavat

Lapsen luontaisiin toimintatapoihin kuuluu leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja luova toiminta. Luontaisen toiminnan toteuttaminen lisää lapsen hyvinvointia ja vahvistaa hänen minäkäsitystään. Varhaiskasvattajan tulee huomioida lapsen luontaiset toimintatavat toiminnan suunnittelussa sekä toteuttamisessa, mutta myös tavassa jolla hän toimii lasten kanssa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20.)

Leikkimisellä voidaan tarkoittaa kaikkea sitä toimintaa, mihin liittyy luovuus, mielihyvä ja mielikuvitus. Leikki lähtee lapsen omasta tahdosta, eikä lasta voi pakottaa leikkimään. Aikuinen voi silti houkutella ja ohjata lasta leikkiin. Leikki edistää lapsen oppimista, sillä siinä yhdistyvät tunteet, tiedot, taidot ja toiminta. Leikki toimii lapsen koko kehon aktivoijana, sillä se herättelee aisteja, mielikuvia sekä aikaisempia muistoja. (Vilen, Vihunen, Vartiainen, Sivén, Neuvonen & Kurvinen 2006, 473–480.)

Liikkuminen on lapsen terveyden ja hyvinvoinnin perusta. Liikunta mahdollistaa omaan kehoon ja ympäristöön tutustumisen, ja toimimisen yhdessä muiden ihmisten kanssa. Liikkumalla lapsi voi ilmaista itseään ja tunteitaan, ja kokea elämyksiä. Lasten kannustaminen liikuntaan on tärkeää jo varhaislapsuudessa, sillä liikunnallisen elämäntyylin kehittyminen alkaa jo varhaisessa vaiheessa. Riittävä ja monipuolinen liikunta auttaa lasta kehittymään ikätasonsa mukaan, ja luo perustan muiden taitojen oppimiselle. Monipuolisilla liikuntakokemuksilla on yhteys aistikokemusten monipuolisuuteen, sillä liikkueensa lapsi voi käyttää lähes kaikkia aistejaan samanaikaisesti. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 22–23; Vilen ym. 2006, 509–510.)

Taiteellista toimintaa lapsi pystyy toteuttamaan esimerkiksi, musiikilla, kirjallisuudella, piirtämällä, maalaamalla ja muita kädentaitoja hyödyntämällä. Lapsen taiteellisen toiminnan mahdollistavassa ympäristössä ovat esillä muodot, värit, äänet, tuoksut ja erilaiset aistikokemukset. Toiminta tempaa lapsen mukaansa, jolloin on tärkeää että lapsi saa harjoittaa taiteellista toimijuutta monenlaisten asioiden kautta. Varhaiskasvattajan tehtävänä on tukea lapsen omaa luovuutta ja ajattelua, ja antaa lapselle tila ja rauha itsensä toteuttamiselle. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 23–24.)

Tutkiminen on lapselle luontaista heti syntymästään saakka. Tutkimalla ympäristöään, esineitä ja ihmisiä lapsi pyrkii tyydyttämään uteliaisuuttaan ja kokee osallisuutta ympäristöönsä ja muuhun maailmaan. Vuorovaikutus muiden lasten ja aikuisten kanssa lisää lapsen kiinnostusta tutkimiseen, ja lapsi saa kokemuksia siitä, että hänen ihmettelynsä, kysymyksensä ja toimintansa on merkityksellistä. Aikuisten asenteet ja toiminta, sekä kannustava ilmapiiri vaikuttavat siihen, miten lapsi suhtautuu tutkimiseen ja ihmettelyyn. Innostamalla ja tukemalla lapsia kasvattajat samalla tukevat lapsen ongelmanratkaisua, ajattelua ja mielikuvitusta. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 25; Vilen ym. 2006, 495–502.)

Varhaiskasvatusympäristöllä on suuri merkitys lapsen luontaisten toimintatapojen tukemisessa. Kasvatusympäristö koostuu fyysisistä, psyykkisistä ja sosiaalisista tekijöistä, eli esimerkiksi konkreettisesta tilasta, sen välineistä, ilmapiiristä ja ihmisistä. Ympäristö antaa puitteet lapsen luovalle ja tutkivalle toiminnalle, ja innostaa lasta kokeilemaan asioita ja ilmaisemaan itseään. Rikas leikkiympäristö, välineiden runsaus sekä muunneltavuus ajankohtaisten kiinnostusten mukaiseksi ovat hyvän varhaiskasvatusympäristön aineksia. Liikkumisen kannalta ympäristön on oltava tarpeeksi haasteellinen ja lasta motivoiva. Esteetön ympäristö sen sijaan tukee lapsen taiteellista toimijuutta, ja voi olla taide-elämys jo itsessään. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 20–25.)

3.2 Lapsi aktiivisena tutkijana

Lapselle on luontaista uteliaisuus, jota hän toteuttaa käyttämällä hyödykseen kaikkia aistejaan. Parhaiten lapsi oppii kiinnostuessaan asioista, jolloin hänen aktiivisuutensa sekä uteliaisuutensa lisääntyy. Saadessaan toteuttaa mielekästä tutkimista ja toimintaa, lapsi voi tuntea oppimisen riemua ja onnistumisen iloa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Aistien kautta lapsi saa tietoa omasta itsestään ja ympäristöstään. Aistimukset ovat siis yhteydessä vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen ympäristöön. Aistien kautta elimistöömme ohjautuu useita ärsykeitä, joiden avulla aivot pystyvät ohjaamaan käyttäytymistämme. (Saarinen 2014, 15–16.) Lapsi saa aistitietoa jokaisella kehonosallaan, esimerkiksi lihaksilla, nivelillä, sisäelimillä, iholla, ja näistä aistimuksista aivot muodostavat kokonaisuuden. Ilman hyviä ja monimuotoisia aistikokemuksia ihmisen hermosto ja aivot eivät kehity normaalisti. (Ayres 2005, 74.)

Kasvatuksen uudistaja Maria Montessori (1870–1952) jakaa lapsen kehityksen neljään kehityskauteen. Ikävuosien mukaan kehityskaudet ovat 0–6, 6–12, 12–18, 18–24. Ensimmäinen kausi on tärkein, koska silloin lapsi imee vaikutteita ympäristöstä, saa monipuolisia aistikokemuksia, havainnoi ja kerää tietovarastoa. Montessorin mukaan aikuisen tehtävä on mahdollistaa herkkyyksien hyödyntäminen tarjoamalla monipuolisia aistikokemuksia lapsille, sillä mielikuvat tukevat älyn kehittymistä. Myös Ruokosen ja Rusasen (2009, 10–15) mukaan kasvattajan tehtävänä on huolehtia siitä, että lapsi pystyy hyödyntämään aistejaan monipuolisesti, sekä hämmästelemään ja ihmettelemään asioita. Esteettinen ja aisteja hivelevä oppimisympäristö tarjoaa lapselle mahdollisuuden käsitellä tunteitaan ja ajatuksiaan, sekä toteuttaa luovuutta, leikkiä ja ilmaisua. Montessorin mukaan erilaiset aisteja stimuloivat harjoitukset luovat hyvän pohjan lapsen mielikuvitukselle, abstrahoinnille ja päättelykyvyille. Tärkeää on keskittyä yhteen tehtävään kerrallaan ja suunnitella oppimisvälineistö sen mukaisesti. (Höynälänmaa 2011a, 178–182.)

Montessoripedagogiikan mukaan lapsi ei ole riippuvainen aikuisen tai opettajan ohjauksesta. Montessori korostaa sen sijaan ympäristön merkitystä lapsen oppimisessa ja

kehittymisessä. Montessori ei näe lasta vain tyhjänä astiana, jonka opettaja tai aikuinen täyttää tiedolla, vaan hänen mukaansa lapsi, aikuinen ja ympäristö ovat kaikki vuorovaikutuksessa. Aikuisen tehtävänä on ikään kuin luoda lapselle ympäristö ja ohjata häntä toimimaan siellä, kuitenkin vapaasti ja omasta tahdostaan. Tärkeää on käyttää hyväksi lapsen herkkyykskausia ja tukea aidon kiinnostuksen syntymistä aiheeseen. Montessori on huomannut myös sen, että lapset voivat tarjota toisilleen paljon, jolloin on hyvä että lapsiryhmässä on eri-ikäisiä lapsia. (Höynälänmaa 2011b, 190–191; Suomen Montessoriliitto 2015.)

3.3 Oppiminen aistien kautta

Monipuolisilla aistikokemuksilla on yhteys oppimiseen, sillä kehon ja aistien toimiessa oikein yhteistyössä on lapsen helppo oppia uutta (Ayes 2005, 74). Uuden oppiminen on kytköksissä lapsen aikaisempiin aistikokemuksiin, sillä aivot muokkaavat tietoa aikaisempien kokemusten perusteella mikä mahdollistaa uusien havaintojen tekemisen (Saarinen 2014, 15–16).

Moniaistisuudella tarkoitetaan aisteja ja niiden toimimista yhdessä ja erikseen. Pystyäkseen toimimaan tilanteeseen vaaditulla tavalla ja sopeutumaan ympäristöön ihminen tarvitsee useissa tilanteissa useampaa kuin yhtä aistia kerrallaan. Näin aistien kautta saatu tieto muuttuu kokonaisuudeksi, ja toiminta on tehokkaampaa. Aistit toimivat jokaisella yksilöllisesti, ja toisten ihmisten aistit voivat olla herkempiä kuin toisten. Aistien harjoittaminen ja monipuoliset aistikokemukset ovat siis kehitykselle tärkeitä. (Saarinen 2014, 15–16.)

Ihmiset eroavat toisistaan aistien käytön ja asioiden työstämisen suhteen. Ihmisellä on kolme isompaa aistijärjestelmää, joita käyttämällä oppiminen ja tutkiminen tapahtuvat. Nämä oppimistyylit ovat visuaalinen, auditiivinen sekä kinesteettinen. (Huhtinen 2002, 124–126; Saarinen 2014, 15.) Lapselle maailma on vielä uusi, eikä hänellä ole asioista yhtä paljon tietoa kuin aikuisella, joten aistihavaintojen merkitys ja sitä kautta oppiminen ovat lapselle todella tärkeitä (Pääjoki 2012, 111). Varhaisvuosina eli alle

esikouluikäisenä oppimisella ei tarkoiteta koulumaisia taitoja vaan sitä, että lapsen luontaiselle toiminnalle luodaan suotuisat olosuhteet ja mahdollistetaan oppiminen sitä kautta (Kronqvist 2012, 21).

3.4 Tietoperustan merkitys tässä projektissa

Projektiin osallistuneet lapset olivat 2–6-vuotiaita. Varsinkin perhepäivähoidon aistitapahtumaan osallistuneissa lapsiryhmissä lasten ikä- ja kehitystaso olivat hyvin vaihtelevia. Projektiin osallistuneilla lapsilla oli montessoripedagogiikan (Höynälänmaa 2011a, 178–182) mukaan menossa kehityksen ensimmäinen herkkyykskausi, jolloin aistitiedon merkitys on lapsen kehitykselle suurimmillaan. Projektimme rikkautena aistitapahtumassa olivat mielestämme eri-ikäiset lapset, sillä Montessorin mukaan (Suomen Montessoriliitto 2015) pienet lapset voivat oppia paljon uusia asioita vanhemmilta lapsilta. Lasten ikätaso ja ryhmien kokoonpano olivat siis suotuisia aistiteemaiselle toiminnalle sekä oppimiselle.

Ympäristöllä on suuri merkitys lapsen oppimisen kannalta niin Höynälänmaan (2011a, 178–182) kuin Ruokosen ja Rusasenkin (2009, 10–15) mukaan. Projektissamme kiinnitimme erityisesti huomiota ohjausympäristön houkuttelevuuteen ja esteettisyyteen, koska mielestämme aistikas ja kaunis ympäristö auttoi lapsia keskittymään ja säilyttämään mielenkiinnon aiheeseen paremmin. Toimintatuokioissa ja aistitapahtumassa käyttämämme välineet ja tilat muokkasimme mahdollisimman värikkäiksi ja houkutteleviksi tuomalla liikuntasaliin esimerkiksi värikkäitä mattoja ja kankaita. Teimme ympäristöstä turvallisen ja lapsilähtöisen, jossa lasten oli mahdollista toimia niin ohjatusti kuin itsenäisestikin. Montessoripedagogiikan mukaan kasvattajan tulee järjestää lapsen valmisteltu oppimisympäristö niin, että se vastaa lapsen psyykkisiin, fyysisiin, emotionaalisiin ja sosiaalisiin tarpeisiin, sekä tukee lapsen ikätasoista herkkyykskautta (Suomen Montessoriliitto 2015).

Koko projektin ajan pyrimme järjestämään lapsille mielekästä ja innostavaa toimintaa, jolla pyrimme herättelemään lasten innostusta oppimiseen. Aktivoimme lapsia jokaisella interventiokerralla, ja kannustimme lapsia tekemään asioita itse. Näin tuimme samalla

myös lapsen luontaisia toimintatapoja, kuten leikkimistä, liikkumista, tutkimista ja taiteellista ilmaisua. Huomioimme toiminnassamme myös monikanavaisen oppimisen, sillä kävimme ohjauksissa sekä aistitapahtumassa läpi kaikki aistit, jolloin lapsilla oli mahdollisuus saada projektistamme useita eri aistikokemuksia.

4 PROJEKTIOPINNÄYTETYÖN TOTEUTUS

Projektilla tarkoitetaan joukkoa ihmisiä tai muita resursseja, jotka yhteistyössä toimivat yhden rajatun tehtävän tai aiheen parissa. Projekti eteneekin yleensä vaiheittain, ja siinä on esimerkiksi idea-, käynnistys-, rakentamis- sekä päättämisvaihe, ja lopputulos. (Ruuska 2012, 19–20.) Projektin onnistumisen kannalta on tärkeää, että projektilla on selkeä vastuuhenkilö. Vastuuhenkilön eli projektipäällikön tehtävänä on huolehtia, että projekti pysyy hallinnassa esimerkiksi aikataulun ja budjetin suhteen. (Kettunen 2009, 29–32.) Opinnäytetyöprojektissämme toimimme projektipäälliköinä, sillä olimme päävastuussa opinnäytetyön etenemisestä ja valmistumisesta.

4.1 Suunnitteluprosessi

Projektimme idea- ja suunnitteluvaihe lähti liikkeelle syksyllä 2013. Halusimme toteuttaa projektimme varhaiskasvatuksen kentälle, sillä olemme molemmat kiinnostuneita varhaiskasvatuksesta. Halusimme projektillamme tukea lasten luontaisia toimintatapoja, jonka puitteissa valitsimme projektin teemaksi aistit. Esittelimme suunnitelmamme projektisuunnitelmaseminaarissa keväällä 2014. Markkinoimme ideaamme Kokkolan kaupungin päiväkoteihin ottamalla yhteyttä silloiseen varhaiskasvatuskoordinaattoriin. Saimme työllemme tilaajan huhtikuussa 2014. Projekti perustuu aina tilaukseen, jolloin asiakkaalla on mahdollisuus sekä oikeus asettaa projektille vaatimuksia ja ehdottaa ideoita (Ruuska 2012, 20).

Aloimme työstämään projektia tarkemmin toukokuussa 2014 yhdessä Tulliharjun erityislastentarhanopettajan kanssa. Tapasimme häntä kasvotusten sekä olimme yhteydessä sähköpostilla. Kävimme yhdessä läpi lapsiryhmän kokoonpanoa, erityistarpeita, käytettävissä olevia tiloja ja materiaaleja, sekä tutustuimme muuhun henkilökuntaan.

Talven aikana kirjoitimme projektisuunnitelmaamme. Projektisuunnitelma on projektin onnistumisen kannalta keskeinen, sillä projektisuunnitelma auttaa projektin hallinnassa

esimerkiksi aikataulun, kustannusten, rajaamisen ja yhteistyökumppanien suhteen (Ruuska 2012, 22). Suunnitelmamme valmistui vuoden 2015 alussa, jonka jälkeen haimme tutkimuslupaa aistiprojekttillemme. Luvan meille myönsi varhaiskasvatuskoordinaattori ja Tulliharjun päiväkodinjohtaja helmikuussa 2015. Tutkimusluvan myötä teimme tarkat aikataulut interventioille päiväkodissa sekä aloimme suunnitella aistitapahtumaa perhepäivähoidolle. Interventiot toteutimme huhti- ja toukokuun aikana kaksi tai kolme kertaa viikossa. Aistitapahtuman pidimme toukokuun alussa.

4.2 Toiminnallinen osuus

Projektimme toiminnallinen osuus rakentui yhteensä kuudesta ohjaustuokiosta päiväkodin lapsiryhmässä, joissa pyrimme huomioimaan lasten luontaiset toimintatavat aistileikkejä hyödyntäen. Perhepäivähoidosta osallistuneille ryhmille järjestimme Aistien huumaa -tapahtuman, jossa pyrimme luomaan puitteet lasten moniaistisuuden toteuttamiselle ja monikanavaiselle oppimiselle. Muokkasimme toimintaamme vastaamaan lasten ikä- ja kehitystasoa. Päiväkodissa toteutimme haastavampia aistileikkejä ja tehtäviä kuin aistitapahtumassa, koska päiväkodin lapsiryhmän lapset olivat vanhempia ja näin ollen eri kehitysvaiheessa kuin perhepäivähoidon nuoremmat lapset.

4.2.1 Tutustuminen

Pidimme tutustumistuokion koko päiväkotiryhmälle kerrallaan. Lapset olivat kiinnostuneita siitä, mitä tulimme heidän kanssaan tekemään. Tavoitteena oli tutustua lapsiin ja luoda luottamusta meidän ohjaajien ja lasten välille, sillä turvalliset ihmissuhteet edesauttavat hyvää oppimista ja luovat myönteistä oppimisasennetta lapsille (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005).

Esittäydyimme lapsille kertomalla ketä olemme ja mistä tulemme. Kävimme nimikierroksen läpi, jossa jokainen sai sanoa oman nimensä sekä jonkun asian, mistä

tykkää. Kerroimme, että aiheenamme ovat aistit, joita käsittelemme yksi kerrallaan. Esittelimme lapsille Herra Aistin, eli ihmisen kasvot, jolla pyrimme havainnollistamaan lapsille aisteja ja niiden sijaintia kehossa. Interventioiden aikana lapset saivat lisätä omaan Herra Aistiinsa sitä aistia kuvaavan kehon osan, joka oli ohjaustuokion aiheena, esimerkiksi silmät kuvaamaan näköaistia.

Johdattelimme lapsia aistien maailmaan ja kyselimme lapsilta eri aisteista. Halusimme alusta asti kuunnella lasten kommentteja ja ajatuksia aiheesta. Huomioimalla lasten ajatukset ja kommentit aikuinen tukee lapsen älyllistä kehitystä ja uskallusta tuoda ajatuksiaan esille rohkeasti muiden läsnä ollessa (Lipponen 2012, 31).

Lapset tunnustivat aisti -käsitteen, mutta he eivät varsinaisesti osanneet nimetä yhtään aistia. Vastauksia olivat esimerkiksi että ”se on semmosta niinkö että korvat kuulee”, ”silmät katsoo” tai ”suu puhuu”. Keskustelimme lasten kanssa myös ihmisistä, joilla kaikki aistit eivät toimi, esimerkiksi sokeista ja kuuroista. Kysyessämme miksi sanotaan ihmistä, joka ei pysty puhumaan, oli vastaus ”äänetön”.

Halusimme ohjauksiin mukaan aiheeseen liittyvää musiikkia, ja valitsimme jokaisella interventiokerralla soitettavaksi kappaleeksi Fröbelin Palikoiden Aistit-laulun. Tanssiminen ja laulaminen auttoivat lapsia hahmottamaan aistien sijainteja kehossa, sillä laulussa lauletaan esimerkiksi ”laita sormi sinne mistä maku sisään käy”. Tämä oli esimerkiksi hyvä sellaisten lasten kannalta, joilla oli vaikeuksia kielenkehityksessä.

Siirryimme askartelemaan lasten ohjausta selkeyttäviä käden muotoisia nimikylttejä. Lapset alkoivat tehdä kylttejä nopeasti ja oma-aloitteisesti. He osasivat leikata kädet kartongista ja kirjoittaa nimensä lähes itsenäisesti. Jokainen lapsi kaipasi paljon huomiota, joten meidän täytyi kiinnittää ohjatessa huomiota tasapuolisuuteen.

Esittelimme nimikyltit toisillemme. Lapset olivat uteliaita näkemään toisten askartelua. Jokainen esitteli oman työnsä, ja tunnelma oli rennompi ja vapautuneempi kuin alussa niin meidän kuin lasten puolelta. Kokosimme aamupäivän yhteen kysymällä lapsilta ja henkilökunnalta palautetta.

4.2.2 Näköaistiin pohjautuva toimintatuokio

Aloitimme muistelemalla viimekertaisen ohjaustuokion sisältöä. Kävimme kertauksena läpi, mitä aisteja on olemassa, ja keskustelimme tällä kertaa tarkemmin näköaistista ja silmistä, sekä näköaistin merkityksestä. Lapset osasivat nimetä aisteiksi ”silmät, nenä, korvat jne.” mutta eivät osanneet nimetä näkö, haju, kuulo ym. aisteja. Pohdimme silmälasien käyttöä huononäköisillä ihmisillä. Kuuntelimme viime kerrasta tutun Aistit-musiikkikappaleen johdatteluksi aiheeseen.

Leikimme sokkoleikkiä, jossa lapset jaettiin pareiksi ja toisen silmät peitettiin huivilla. Toisen tehtävä oli johdatella sokkoa tehtävärataa pitkin. Olimme suunnitelleet erilaisia esteitä ja toimintapisteitä, missä sokon tehtävä oli esimerkiksi kieriä pehmeää mattoa pitkin tai kävellä köyttä pitkin tasapainoillen. Leikin tavoitteena oli antaa lapsille kokemusta siitä, millaista on, kun ei näe ja täytyy luottaa muihin aisteihin. Sokkoa johdattava lapsi sai harjoitella ohjastamaan ja neuvomaan sellaista henkilöä, joka ei näe mitään. Piti esimerkiksi osata neuvoa eri suuntia ja nopeuksia. Osa lapsista osasi hyvin neuvoa oikean ja vasemman. Yllättävän vähän lapset kuitenkin käyttivät puhetta neuvomiseen, enemmän käytettiin kosketusta ja eleitä. Huomasimme, että lasten sanavarasto ei ole vielä tarpeeksi laaja ohjaamiseen pelkästään sanallisesti. Suurimmalle osalle lapsista sokkoleikki oli melko helppo, ja rataa olisi voinut vähän vaikeuttaa, jotta siinä olisi ollut enemmän haastetta. Oli yllättävää, ettei lapsia haitannut, vaikka silmät sidottiin eivätkä he nähneet mitään. Lopuksi kävimme läpi piirissä keskustellen, miltä sokkona oleminen lapsista oli tuntunut.

Leikimme Kapteeni käskee -leikkiä, jossa tavoitteena oli saada lapsia hahmottamaan vastakohtia, etäisyyksiä, eri kokoja, kuten pieni, iso, pitkä, lyhyt, leveä ja kapea. Ohjeistimme lapsia menemään muun muassa kauas tai lähelle, olemaan mahdollisimman pitkiä tai lyhyitä. Lopuksi lapset saivat myös keksiä itse, mitä piti tehdä.

Rauhoitimme lapset menemällä taas samaan alkupiiriin, sillä huomasimme uuden leikin aloittamisen olevan helpompaa tutusta piiristä. Leikimme kim-leikkiä, jonka tavoitteena oli harjoittaa näköaistia ja muistia. Levitimme lattialle kuvakortteja, joita ensin katselimme ja painoimme mieleen. Lapset laittoivat silmät kiinni, ja sillä aikaa poistimme

kuvien joukosta yhden kuvan pois. Lasten tehtävänä oli muistaa, mikä kuva joukosta puuttui. Hankaloitimme loppua kohden leikkiä niin, että otimme ensin kaksi kuvaa pois, ja lopuksi kolme kuvaa pois. Nämä kierrokset olivat haastavampia lapsille, ja kesti kauemmin muistella, mikä puuttuu.

Lopuksi otimme paikalle Herra Aistin, ja jaoimme tyhjät päät lapsille, joihin he saivat liimata silmät paikalleen kuvastamaan näköaistia ja näköaisti-interventioon osallistumista. Lopetimme tuokion loppurentoutukseen, jossa lapset menivät makaamaan patjalle ja silittelimme heitä huiveilla, kun samalla taustalla kuului rentouttavaa musiikkia. Rentoutuksen tavoitteena oli saada lapset rauhoittumaan loppua kohden. Kyselimme vielä lopuksi loppupiirissä lapsilta, mikä jäi mieleen, mikä oli mieleisintä ja mitä uutta he oppivat.

Onnistuimme mielestämme paremmin toisen ryhmän kanssa, kun ensimmäisestä kerrasta oppi, mikä toimii ja mikä ei toimi. Ryhmän jako kahteen osaan on oppimisemme kannalta positiivinen asia ja pystymme paremmin kehittämään ohjaustaitoja. Saimme palautetta erityislastentarhanopettajalta, joka oli seuraamassa ensimmäistä tuokiota.

4.2.3 Kuuloaistiin pohjautuva toimintatuokio

Aloitimme alkupiiristä ja kyselimme, mitä lapset muistavat viime kerrasta ja mitä aistia käsitelimme. Kerroimme kuuloaistista lapsille, ja keskustelimme lempiäänistä ja musiikista. Pohdimme myös miltä tuntuisi, jos ei kuulisi mitään. Kysyessämme mitä ääntä lapset ikävöisivät, jos eivät enää kuulisi sitä, olivat vastaukset esimerkiksi musiikki, kissan ääni ja lintujen äänet. Juttelimme myös siitä, että jokaisen ihmisen ääni kuulostaa erilaiselta, ja sen perusteella pystyy tunnistamaan kuka puhuu. Lapset kertoivat, että tunnistaisivat ainakin oman äidin äänen.

Montessoripedagogiikan mukaan kuulohavainnot jaetaan neljään ryhmään: häly, puheääni, hiljaisuus ja musiikki. Kuuloharjoitukset kehittävät ihmisen kuuloaistia ja auttavat lasta kiinnittämään huomiota ympäristön ääniin ja vivahteisiin. (Keltti-Laine 1991, 36–40.)

Aloitimme toiminnan tutulla musiikkikappaleella. Taiteellisten kokemusten intensiivisyys ja lumous virittävät lapsen toiminnallisuutta ja tempaavat mukaansa. Taidetta tekevän ja kokevan lapsen esteettisessä maailmassa on oppimisen iloa, taiteellista draamaa, muotoja, ääniä, värejä, tuoksuja, tunteuksia ja eri aistialueiden kokemusten yhdistelmiä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005). Tämän jälkeen siirryimme piiriin omille merkityille paikoille. Merkityt paikat helpottivat huomattavasti siirtymätilanteita, ja lapset osasivat paremmin olla paikoillaan, kun oli määrätty oma paikka teipillä lattiaan.

Harjoittelimme äänien tunnistamista cd-levyltä. Äänet olimme ottaneet Papunetin äänipankista (2015), ja polttaneet levyille. Ääniä oli 16, muun muassa ampiaisen pörinä, haukottelu, kirkonkellot, ukkosen jylinä, löylyn sihahdus, traktori. Lapset tunnistivat ääniä melko hyvin, vaikka osa äänistä oli äänitteellä vähän epäselviä, ja ne olisivat voineet kuulua monesta muustakin lasten arvuuttelemista asioista. Keskustelimme yhdessä äänistä, ja yritimme itsekin tuottaa erilaisia ääniä, äänen voimakkuuksia ja äänenpainoja.

Olimme valmistelleet lapsille Tuhkimo-sadun, jossa on mukana myös äänitehosteita. Äänet tulivat osin cd-levyltä, ja osin itse tekemänä esineistä, esimerkiksi korkokengistä ja soittimista. Äänet elävöittävät perinteistä satua ja herättävät mielenkiintoa lapsissa. Sadun kerronnasta tulee moniaistillisempaa, kun käytetään lukemisen lisäksi näkyvää rekvisiittaa.

Lopuksi otimme esiin Herra Aistit, johon lapset saivat kiinnittää korvat kuvaamaan kuuloaistia. Samalla harjoittelimme hahmottamaan, missä korvat sijaitsevat ihmiskehossa. Joillekin lapsista oli haasteellisempaa laittaa korvat oikeaan paikkaan ja oikeaan asentoon. Keräsimme lopuksi aistipäät pois ja siirryimme loppurentoutukseen.

Kuuntelimme rentoutukseen tarkoitettua musiikkia ja hivelimme lapsia huiveilla. Jo ennen rentoutusta lapset odottivat loppurentoutusta, ja loppukeskusteluissa nousi esille, että se on monien mielestä parasta tuokioissa. Lapset kutsuivat rentoutusta nimillä ”kutittelu” ja ”pötköttely”.

4.2.4 Maku- ja hajuaistiin pohjautuva toimintatuokio

Aloitimme muistelemalla aikaisempaa ohjausta ja mitä aistia käsittelimme silloin. Lapset muistivat kyllä, että käsittelimme kuuloaistia, mutta nimesivät sen ”korva-aistiksi”. Olemme pyrkineet jokaisella kerralla toistamaan edellisen tuokion aistin, että ne jäisivät paremmin lasten mieleen.

Aluksi lapset nimesivät, että kyseessä on ”suuaisti” ja ”nenäaisti”, mutta keskusteltuamme aiheesta, he osasivat puhua aisteista oikeilla nimillä. Johdattelimme lapsia aiheeseen lasten lempiruokien ja erilaisten makujen kautta. Toimintaosuuksiin emme ottaneet mukaan maistamista mahdollisten allergioiden vuoksi, vaan makuaistia käsittelimme keskustelun avulla laajemmin.

Toimintaosiossa siirryimme Hajupurkki-leikkiin. Toteutimme hajupurkit Montessori-välineistöön pohjaten, eli pyrimme tekemään välineistä mahdollisimman esteettisiä, yksinkertaisia ja kauniita, jotta ne viehättävät lasta ja auttavat häntä oppimaan (Keltti-Laine 1991, 22–23). Meillä oli yhteensä 10 pilttipurkkia, jotka sisälsivät erilaisia tuoksujia, esimerkiksi sipuli, kaneli, kaakao, hammastahna, ruusu ja oregano.. Levitimme lattialle kuvat asioista, joista tuoksut tulevat. Kierrätimme yhtä pilttipurkkia kerrallaan koko ryhmällä, jonka jälkeen lapset saivat arvata mikä kuvien asioista tuoksui purkissa. Kyselimme heiltä miltä haistelu tuntui, kun ei tiennyt mitä purkissa oli. He kertoivat että se oli ”mukavaa” ja ”jännittävää”. Muutama haju herätti erityistä keskustelua, esimerkiksi sipuli, joka haisi voimakkaasti. Kaakaosta sen sijaan pidettiin, sillä se tuoksui lasten mielestä ihanalle.

Leikimme Vainukoira-nimistä leikkiä, jossa yksi lapsi on vainukoira ja haistelee lasten käsiä löytääkseen käsiin piilotetun tuoksuvan asian. Käytimme esineenä tuoksukynttilää, ja piilotimme sen aina jonkun lapsen käsiin. Leikki ei ehkä toiminut niin hyvin kuin piti, koska haju tarttui joidenkin lasten käsiin, jotka olivat kynttilää pitäneet. Tämän jälkeen jaoimme jokaiselle lapselle oman Herra- Aistin, johon he saivat tällä kertaa kiinnittää nenän ja suun. Keräsimme valmiit aistipäät takaisin viimeistä ohjaustuokiota varten, jolloin jokainen saa koristella omansa. Päätimme tuokion loppurentoutukseen.

4.2.5 Tuntoaistiin pohjautuva toimintatuokio

Aloitimme muistelemalla viikko sitten ollutta maku- ja hajuaistituokiota, josta lapset muistivat hyvin eri hajuja joita olimme haistelleet. Kysyimme mitä tällä kertaa teemme, ja lapset sanoivat että käsittelemme ”käsiäistia”. Tuntoaisti-käsite oli aluksi heille vähän vieras, mutta he oppivat sen tuokion aikana.

Tuttuun tapaan tanssimme aistilaulun tahtiin, jonka mukana kertasimme kaikki edellisetkin aistit. Meillä oli paperilla ylhäällä erilaisia adjektiiveja, joista lasten piti keksiä erilaisia esineitä ja asioita, jotka kuvastavat tätä kyseistä adjektiivia. Kysyimme esimerkiksi ”Mikä on kova?”, ja vastauksia olivat esim. kivi, tiili, seinä, talo, lattia, asfaltti. Pehmeiksi asioiksi lapset nimesivät tyynyn, peiton, patjan, sängyn, lampaanvillan yms. Teräviä asioita lasten mielestä oli piikki, veitsi, puukko ja piikkipensas. Kylminä asioina lapset luettelivat pakastimen ja jään, kun taas kuumia asioita olivat hella, uuni, sauna ja aurinko. Karvaisiin asioihin lueteltiin paljon eri eläimiä, ja se oli melko helppo lapsille.

Salaisuuspussi-leikkiin sovelsimme Montessorin aistivälineistöä, sillä välineiden avulla lapsen on mahdollista harjaannuttaa aistejaan (Keltti-Laine 1991, 22–26). Kerroimme lapsille, että meillä on pussissa erilaisia ja erituntuisia esineitä, ja heidän tehtävänä on vuorotellen tarttua yhteen esineeseen, tunnustella sitä ja arvata tuntoaistin perusteella, mikä esine pussissa on. Meillä oli pussissa esimerkiksi villasukka, pallo, lusikka, helmet, pyyhekumi, rannekello, nukke, kynä, palikka, ilmapallo, kumihanska ja metallisydän-avaimenperä.

Pyysimme lapset vuorotellen tunnustelemaan esinettä Salaisuuspussille. Yritimme ohjaajina esittää tarkentavia kysymyksiä, kuten onko esine pieni vai suuri, karkea vai sileä. Rohkaisimme lapsia kuvailemaan, miltä esine tuntui, jotta lapset oppisivat kuvailemaan sanallisesti ja tutkimaan ennakkoluulottomasti. Kielellä onkin keskeinen merkitys lapselle ominaisessa tavassa toimia. Lapsi tarvitsee kieltä toiminnassaan, ja kieli kehittyy leikkimisen, liikkumisen, tutkimisen sekä taiteellisen kokemisen ja ilmaisemisen myötä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Loppurentoutusta pidensimme, koska se liittyy olennaisesti tuntoaistiin ja sen tuomiin aistikokemuksiin. Huivien lisäksi käytimme pehmeitä palloja, joita pyörittelimme lasten päällä. Rentoutuksen jälkeen sammutimme musiikin rauhallisesti, ja pyysimme lapsia nousemaan istumaan patjalle. Teimme rivin, ja pallo kiersi rivissä lapselta toiselle. Se, jolla oli pallo, sai kertoa tunteuksiaan aamupäivästä. Kyselimme lapsilta, mikä tuokiosta jäi mieleen, mitä uutta he oppivat ja mikä oli mukavinta.

4.2.6 Toiminnan ja teeman yhteenveto

Aloimme kerrata lasten kanssa aikaisempia tuokioita ja ohjauksia. Kävimme läpi tuokio kerrallaan, mitä aistia käsittelimme ja mitä silloin teimme aistiin liittyen. Lapset muistivat todella hyvin aikaisemmat tapahtumat ja osasivat nimetä aistit nyt paremmin. Esimerkiksi näköaisti ei ollut enää silmäaisti eikä hajuaisti ollut nenäaisti. Kuuntelimme ja tanssimme keskustelujen jälkeen Aistilaulun. Pyrimme vielä laulun aikana selkeästi kertomaan, mistä aisteista laulussa puhutaan, esimerkiksi kohdassa "laita sormi sinne mistä valo sisään käy", kerroimme selkeästi, että nyt lauletaan näköaistista.

Viimeistelimme jo edellisillä toimintatuokioilla askartelemiamme Herra Aisteja, joita käytimme lasten kanssa aistien havainnollistamisen apuna (KUVIO 1). Lapset saivat koristella niitä värikynillä ja liimaamalla esimerkiksi langoista hiuksia tai kartongista hatun. Aistipään avulla lapset voivat muistella, mitä aisteja ihmiselle kuuluu, ja lapset osasivatkin nimetä kaikki aistit hyvin. Askartelujen jälkeen lapset saivat piirtää vapaasti isoille papereille terveisiä ja muistoja meille siitä, mikä oli parasta ja mikä jäi mieleen. Lopeitimme viimeisen ohjaustuokion loppurentoutukseen, jonka jälkeen pyysimme työntekijöiltä palautetta projektista kirjallisesti lomakkeella (LIITE 3).

KUVIO 1. Lasten askartelemat Herra Aistit

4.3 Aistien huumaa -tapahtuma perhepäivähoitoon

Kutsuimme Aistien huumaa -tapahtumaan kaksi perhepäivähoitajaa ja kaksi ryhmäperhepäivähoitajaa lastensa kanssa. Ikäjakama lapsilla oli kahdesta neljään vuoteen. Alkupuheenvuorossa esittelimme itsemme, ja kerroimme tapahtumastamme osallistuvalla ryhmälle. Keskustelimme yhdessä aisteista, ja kyselimme ovatko ne lapsille entuudestaan tuttuja. Hoitajien läsnäolo toi lapsille turvaa uusien asioiden äärellä, sillä tilanne ja me ohjaajina olimme lapsille entuudestaan tuntemattomia.

Salin reunoille olimme rakentaneet liikunnallisen radan aistipisteiden välille, jonka kautta edettiin pisteeltä toiselle. Rata sisälsi erilaisia pujotteluja, hyppelyitä ja tasapainoilua muun muassa hulavanteiden, aistilaattojen sekä pomppupatjan avulla. Ensimmäinen rasti liittyi näköaistiin (KUVIO 2), jossa leikittiin kim-leikkiä. Pöydällä olevia kuvia katseltiin

hetki ja painettiin mieleen, mitä kuvia siinä on. Sen jälkeen peitettiin silmät, minkä jälkeen pöydältä poistettiin kuva tai kuvia. Lasten piti muistaa mikä tai mitkä kuvat puuttuivat.

KUVIO 2. Toimintapiste näköaistille

Toiminta pyrittiin pitämään joka rastilla melko tiiviinä ja lyhyenä pakettina, jotta mielenkiinto säilyi. Seuraava rasti oli hajuaistiin liittyvä, jossa oli 10 hajupurkkia ja niihin liittyvät kuvat (KUVIO 3). Haistelimme lasten kanssa eri tuoksuja ja yhdistelimme ne kuviin. Suurin osa tuoksuista oli melko tuttuja ja helppoja, mutta esim. hunaja, kaneli ja sinappi oli osan vaikeampia muistaa. Makuuastirasti oli vasta viimeisenä koko radan kiertämisen jälkeen, koska halusimme tarjota lapsille ja aikuisille keksiä ja mehua kiitoksena osallistumisesta. Pyysimme aikuisia antamaan meille palautetta tapahtumasta palautelomakkeen muodossa, ja he täyttivät lomakkeita sillä aikaa kun lapset söivät.

KUVIO 3. Hajupurkit

Tuntoaisti-rastilla esittelimme lapsille ensin tuntoaistia ja annoimme hieman esimerkkejä siitä, mille asiat ja esineet voivat tuntua, esimerkiksi kova, pehmeä, kylmä, karvainen yms. Kerroimme, että pöydälle on tuotu erilaisia salaisuuslaatikoita, joihin on laitettu erituntuisia esineitä ja asioita. Ohjeistimme lapsia ja kerroimme, että heidän tehtävänä on vuorotellen laittaa käsi laatikkoon ja miettiä, miltä laatikon sisältö tuntuu ja mitä siellä mahdollisesti on. Olimme laittaneet laatikkoihin rutattua sanomalehteä, riisiä, jääpaloja, peruukin, karvatyynyn, hiomapaperia ja keitettyä makaronia. Saimme idean montessori-pedagogiikassa käytettävistä aistimateriaaleista, joista myös löytää erilaisia materiaaleja lapsille tunnusteltavaksi. Varsinkin hiomapaperi herätti suurta ihmetystä kun se oli "terävää" ja "piikikästä". Lapset kertoivat että karvatyyny tuntui mukavimmalta, koska se oli pehmeä. Lapset eivät osanneet itsenäisesti kertoa, onko jokin esimerkiksi pehmeää tai kylmää, vaan he tarvitsivat vaihtoehdot, esimerkiksi oliko laatikossa kuumaa vai kylmää,

kovaa vai pehmeää. He kuitenkin alkoivat toistaa näitä sanoja, kun olivat kuulleet ne ohjaajalta. Lasten perhepäivähoitajat auttoivat ohjaamisessa ja hieman siinä, missä järjestyksessä lasten kannattaa mennä laatikoita tunnustelemaan.

Kuuloaistirastille olimme tuoneet cd-soittimen ja käytimme samaa ääni-cd-levyä kuin päiväkodissa, jossa oli äänenä esimerkiksi linnunlaulua, herätyskellon pirinää, kuorusta, haukottelua, löylyn ääntä, ukkosen jyrinää, ampiaisen surinaa yms. Aluksi lapsille kerrottiin hieman kuuloaistista. Sen jälkeen lapsille soitettiin yksi ääni kerrallaan ja lasten tehtävänä oli arvata, mikä ääni oli kyseessä. Joitain ääniä myös matkittiin yhdessä lasten kanssa ja harjoiteltiin erilaisten äänten muodostamista.

Lopuksi pyysimme lapset istumaan ja kyselimme heiltä hieman palautetta rasteihin liittyen. Heille oli jäänyt mieleen erityisesti liikunnalliset siirtymäosuudet, esimerkiksi pujottelu renkailla. Tämä yllätti meidät, sillä olimme ajatelleet siirtymien olevan toissijaisia. Hajupurkkeja lapset toivat eniten esille, koska "hajut olivat haisevia". Tunnustelulaatikat olivat olleet jännittäviä, ja lasten mieleen jäi karvatyyny ja hiomapaperi. Olimme askarrelleet lapsille mitalit palkinnoksi aktiivisesta osallistumisesta aistitapahtumaamme ja jaoin ne lopuksi lapsille.

5 PROJEKTIOPINNÄYTETYÖN ARVIOINTI

Tässä luvussa avaamme projektioinnäytetyömme arviointia. Olemme arvioineet alaluvuissa suunnitteluvaihetta ja projektisuunnitelmaa, projektin toiminnallista osuutta, palautteita sekä tavoitteiden onnistumista.

5.1 Projektisuunnitelman arviointi

Projektisuunnitelman työstämisen aloitimme syksyllä 2014. Alussa suunnittelu tuntui vaikealta ja projekti sisältö ja toteutustapa muuttuivat suunnitteluvaiheen aikana usein. Palautimme projektisuunnitelmamme ensimmäisen kerran jouluna 2014. Ensimmäisen palautuksen kynnyksellä suunnitelma ei ollut vielä kovin tarkka, eikä se sisältänyt ohjaustuokiosuunnitelmia. Saimme ohjaajalta muutamia korjausehdotuksia, joiden pohjalta sitten etenimme kirjoittamisessa. Viimeistelimme suunnitelmaamme interventioiden sisällön, joita kuitenkin tarkensimme vielä myöhemmin. Tammikuussa 2015 saimme ohjaajan puolesta projektisuunnitelmamme hyväksytyksi, ja tutkimusluvan työllemme saimme saman vuoden helmikuussa. Projektisuunnitelman työstäminen kannatti, sillä siitä oli suuri apu projektin toteutuksessa ja loppuraportin kirjoittamisessa.

Projektimme toteutui projektisuunnitelmaan kirjatun tavoiteaikataulun mukaisesti. Poikkeuksena tästä oli se, että interventiot pidimme vasta keväällä huhti-toukokuussa, vaikka aikaisempi tarkoituksemme oli pitää ohjaustuokiot jo talvella vuodenvaihteen jälkeen. Ohjaukset toteutuivat suunnitelman mukaan kahtena tai kolmena päivänä viikossa tunnin ajan, kuten olimme jo alussa suunnitelleet. Ohjausten myötä myös raportointi hieman poikkesi aikataulusta, sillä toukokuun sijaan kirjoitimme kesä- ja heinäkuussa.

Projektin alussa suunnitelmana oli, että projekti ei tule kustantamaan meille projektipäälliköille muuta kuin työtunnit. Työtunnin hinnaksi määrittelimme 10 €, ja tunteja opinnäytetyöhön on varattu 400 tuntia, eli kokonaisuudessa työtunnit kustansivat 4000 €. Projektin ja suunnitelmien edetessä ostimme kuitenkin jonkin verran materiaalia

eri ohjaustuokioihin sekä tulostimme kuvia ja lomakkeita. Kustannuksia kertyi noin 30 €. Puolitimme kulut, jolloin projektin kustannukset olivat noin 15 €/henkilö. Käytimme myös paljon ilmaista materiaalia päiväkodilta sekä kotoamme löytyviä tavaroita. Matkakustannuksia projektista ei tullut, sillä päiväkotit sijaitsevat lähellä.

5.2 Toiminnallisen osuuden arviointi

Ennen varsinaista projektin toiminnallisen osion aloittamista kävimme tutustumassa päiväkodin lapsiryhmään leikkien ja vapaan toiminnan merkeissä. Tämä tutustumiskerta osoittautui kannattavaksi, koska se helpotti meitä ohjaajia tutustumaan lapsiin heille tutussa ympäristössä, ja tätä kautta saimme rakennettua jo vähän luottamus pohjaa tulevia interventioita varten. Seurasimme lasten leikkiä ja heidän keskinäistä vuorovaikutustaan, ja pääsimme myös mukaan askarteluihin ja leikkeihin heti ensimmäisellä kerralla.

Ensimmäisellä varsinaisella ohjauskerralla tulimme paikalle hyvissä ajoin, noin kaksikymmentä minuuttia aikaisemmin, ja pääsimmekin seuraamaan lasten aamutuokiota sekä laittamaan rauhassa tuokioon tarvittavat asiat valmiiksi. Olimme jo etukäteen sopineet, että jaamme lapsiryhmän kahteen osaan ja pidämme kaksi samaa tuokiota kahdelle lapsiryhmälle peräkkäin. Ensimmäinen interventio pidettiin kuitenkin koko ryhmälle, koska meillä oli käytössä vain lapsiryhmän oma tila. Isolle lapsiryhmälle tuokion vetäminen onnistui kuitenkin odotettua paremmin, vaikka askarteluvälineiden hakeminen lasten omista laatikoista aiheuttikin jonkin verran levottomuutta lapsissa. Olimme tehneet jokaisen intervention kulusta oman tarkan suunnitelman. Huomasimme kuitenkin jo ensimmäisellä ohjauskerralla, että meidän täytyisi tarkemmin sopia, kumpi ohjaajista vetää mitäkin leikkiä, ja päättää tarkasti, montako kertaa mitäkin leikkiä leikitään. Saimme palautetta tästä asiasta heti ensimmäisen ohjaustuokion jälkeen ja kiinnitimme siihen enemmän huomiota seuraavien interventioiden aikana. Neuvoksi saimme, että ohjaajien kannattaa päättää etukäteen tarkasti mitä tehdään ja montako kertaa, ja kertoa ne myös selkeästi lapsille ettei tule pohdiskelua kesken leikin montako kertaa vielä mitäkin tehdään. Lapsille olisi myös hyvä olla omat paikat lattiassa, esimerkiksi pienet kuvat joiden päällä he istuvat.

Ohjaustuokioiden kesto yhdellä ryhmällä oli noin 45 minuuttia. Koivusen ja Lehtisen (2015) mukaan 2-vuotiaana lapsi pystyy keskittymään vain lyhyitä aikoja aikuisen ohjauksessa, minkä vuoksi pidimme sekä aistitapahtuman että aistipisteillä tapahtuneet toiminnot melko lyhyinä. Aika osoittautui juuri sopivaksi, ja siinä ajassa ehdimme käydä läpi hyvin suunnittelemamme sisällön tuokiolle.

Isomman tapahtuman järjestimme koulumme liikuntasalissa, johon kutsuimme perhepäivähoidosta muutaman lapsiryhmän. Sopivan ikäjakauman saaminen tapahtumaan osoittautui haastavaksi, sillä perhepäivähoidon lapset olivat odotettua nuorempia, eli 2-4-vuotiaita lapsia. Olimme ajatelleet, että lapsia tulisi enemmän tapahtumaamme, mutta lapsia oli 13 ja aikuisia heidän mukanaan. Tapahtuman jälkeen kuitenkin totesimme, että tämä ryhmä oli juuri sopivan kokoinen, ja pääsimme myös ohjaamaan eri-ikäisiä lapsia kuin päiväkodissa, mikä oli myös kokemuksen kannalta hyvä asia.

Käytimme lasten palautteen keräämiseen suullisia kysymyksiä. Palautteen kerääminen lapsilta osoittautui suunniteltua haasteellisemmaksi, koska vastaukset eivät olleet kysymyksiimme kovin laajoja. Olisimme voineet kehittää palautteen keräämistä suullisesti niin, että olisimme kysyneet jokaiselta lapselta henkilökohtaisesti palautteen muusta ryhmästä erillään, koska huomasimme, että lapset alkoivat matkia toisten lasten vastauksia, mikä häiritsi palautteen antoa. Olisimme voineet kysyä lapsilta myös tarkennettuja kysymyksiä, mutta vastauksista olisi voinut tulla liian johdateltuja. Kehitimme palautekierrosta ensimmäisten interventioiden jälkeen saatuaamme palautetta päiväkodin henkilökunnalta. Heidän neuvonaan oli, että voisimme käyttää palautekierroksen aikana palloa, joka kiertää ringissä. Lapset osasivat rauhoittua paremmin kuuntelemaan palautetta siltä lapselta, jolla pallo oli sillä hetkellä kädessä. Tämä osoittautui hyväksi tekniikaksi, koska se rauhoitti lapsiryhmää ja selkeytti puheenvuoroja.

5.3 Palautteiden arviointi

Tässä osiossa käsittelemme palautteita, joita saimme lapsilta sekä päiväkodin ja perhepäivähoidon henkilökunnalta. Käsittelemme myös vertais- sekä itsearviointia, joissa arvioimme itse projektiamme ja työskentelyämme. Käyttämämme palautelomakkeen lisäksi saimme myös suullista palautetta tuokioiden aikana ja heti niiden jälkeen. Palautteiden avulla pystyimme paremmin korjaamaan ja muokkaamaan toimintaamme parempaan suuntaan, ja pyrimme ohjauksissamme jatkuvaan kehittymiseen.

Projektin alkuvaiheessa olimme suunnitelleet käyttävämme lasten palautteen keräämiseen lomaketta, jossa käyttäisimme erilaisia hymiöitä kuvaamaan vastauksia kysymyksiimme. Tyrmäsimme idean projektin edetessä, koska se ei olisi antanut meille kovin monipuolisia ja laajoja vastauksia projektin tuloksia ajatellen. Sen sijaan keräsimme palautetta lapsilta suullisesti jokaisen ohjauksen jälkeen, jotka kirjassimme ylös. Koimme tämän palautteenkeräämismenetelmän luontevammaksi ja sujuvammaksi lasten kanssa toimiessa.

Käytimme henkilökunnan palautelomakkeessamme avoimia kysymyksiä, joihin päiväkodin ja perhepäivähoidon työntekijät vastasivat. Projektin jälkeen huomasimme, että palautteenantotilanteet henkilökunnan osalta olisi voinut järjestää jollain muulla tavalla. Palautetta olisi tullut mahdollisesti laajemmin, jos sitä olisi saanut miettiä ajan kanssa. Saimme kuitenkin myös lyhyessä ajassa hyvää ja monipuolista palautetta.

Olimme jatkuvasti vuorovaikutuksessa keskenämme ennen ohjaustuokiota ja sen jälkeen, mutta myös sen aikana. Annoimme paljon suullista palautetta ohjauksestamme toisillemme. Saimme toisiltamme hyvin vertaistukea projektissa, sekä ideoita ja vinkkejä lasten ohjaukseen. Kehitimme kirjallisen palautelomakkeen vertais- ja itsearviointia varten suullisen palautteen tueksi, koska ajattelimme että meidän on hyvä harjoitella myös kirjallisen palautteen antoa ja palautteen vastaanottamista.

Vertaisarvioinnissa esille tuli molempien vahvuutena tietynlainen rauhallisuus ja johdonmukaisuus, sekä eteenpäin pyrkivyyys koko projektin ajan. Vastauksissa tuli esille, että täydensimme toisiamme ohjauksen aikana ja jaksoimme kannustaa toisiamme

eteenpäin. Kaiken kaikkiaan molemmat olivat sitä mieltä että yhteistyö sujui moitteettomasti ja projekti kehitti tiimityöskentelytaitoja.

Kehitettäviä asioita olivat selkeästi molemmilla itsevarmuuden lisääminen ohjauksissa, mikä varmasti kehittyi kokemuksen myötä myöhemmin. Olemme myös molemmat sitä mieltä, että jos saisimme tehdä jotakin toisin, olisimme toimineet vielä tiiviimmässä yhteistyössä päiväkodin kanssa. Tavoitteet ja suunnitelmat kohtasivat mielestämme melko hyvin. Lasten kanssa pitää kuitenkin aina hyväksyä se, ettei kaikki mene suunnitelmien mukaan, vaan pitää osata elää hetkessä ja mennä lasten ehdoilla. Ohjokset on oltava kuitenkin koko ajan aikuisella.

5.4 Tavoitteiden arviointi

Tavoitteemme jakautuvat tulos-, oppimis-, sekä toiminnallisiin tavoitteisiin, joita on tarkasteltu lapsen, organisaation ja projektipäälliköiden, eli meidän näkökulmasta. Lapsen osalta toiminnallinen tavoite oli se, että lapsi saa tapahtumasta ja interventioista mielekkäitä ja rikastuttavia kokemuksia, mikä toteutui mielestämme projektissa. Lasten palautteesta kävi ilmi, että aistit ja aistitehtävät jäivät heidän mieleensä ja he oppivat uutta aisteista. Perhepäivähoidon henkilökunnalta tuli myös palautetta, että aistitapahtuma jää lasten mieliin ja siitä tullaan keskustelemaan vielä myöhemminkin ryhmässä. Henkilökunnan palautteesta käy myös ilmi, että temaviikot ovat toivottuja ja lasten kanssa osallistutaan mielellään tapahtumiin myös uudelleen.

Henkilökunnan palautteesta kävi ilmi, että organisaatio sai projektimme myötä erilaisia tapoja hyödyntää aisteja lasten kanssa, eli toiminnallinen tavoite toteutui myös tällä saralla. He saivat myös muistutusta siitä, että toiminta päiväkodissa ja perhepäivähoidossa tulee suunnitella niin, että siinä on huomioitu monikanavainen oppiminen. Päiväkodille jää muistoksi meidän kokoamamme aistikirjanen, jota he voivat hyödyntää lasten kanssa aisti-teemaa käsiteltäessä. Kokoamme tähän kirjaseen käyttämiämme aistileikkejä ja harjoituksia, jotka tuovat vaihtelua päiväkodin arkeen.

Projektityöntekijöinä opimme projektista ajanhallintaa ja organisointitaitoja sekä yleistä projektityöskentelyä. Tämä käy ilmi myös vertais- ja itsearviointipalautteista. Toiminnallinen tavoite onnistui siis projektipäälliköiden näkökulmasta.

Oppimistavoittemme lasten kannalta onnistui osittain, sillä interventioiden edetessä huomasimme, että lapset osasivat nimetä aisteja paljon paremmin kuin ensimmäisellä interventiokerralla. Kysyessämme palautetta lapsilta he osasivat puhua aisteista niiden oikeilla nimillä eivätkä puhuneet enää ”silmäaistista” tai ”nenäaistista”. Oppimistavoitteiden toisen osan toteutumista emme voi kunnolla arvioida, sillä lasten palautteista tai meidän havainnoista ei tulleet ilmi, kehittyivätkö lapset käyttämään aisteja monipuolisemmin.

Projektipäälliköiden kannalta oppimistavoittemme toteutuivat, sillä onnistuimme mielestämme työskentelemään kompetenssiin peilaten ja kehittymään ryhmänhallinnassa. Itsearvioinnistakin kävi ilmi, että saimme molemmat lisää itsevarmuutta ohjaamiseen projektin aikana, sekä henkilökunnalta vinkkejä ryhmänhallintaan. Huomasimme myös ammatillisen otteemme kehittyvän projektin aikana. Kehittymistämme auttoi jokaisen intervention jälkeen saamamme suullinen palaute, sillä saimme muokattua sen pohjalta toimintaamme seuraavaa ohjauskertaa varten.

Tulostavoite toteutui lasten näkökulmasta, sillä lapset saivat tutkia uteliaasti eri materiaaleja ja harjoittaa lapselle ominaisia toimintatapoja projektin edetessä aistiteeman mukaisesti. Aistitehtävät kehittivät rohkeutta, omatoimisuutta ja itseilmaisua. Myös yhdessä toimiminen oli esillä useassa interventiossa, esimerkiksi sokkoleikissä toista ohjatessa. Tulostavoitteena projektityöntekijöiden, eli meidän kannaltamme on valmis opinnäytetyö, sekä aistikirjanen siihen liitteeksi.

6 POHDINTA

Tässä luvussa tarkastelemme opinnäytetyömme aihetta, onnistumisia ja mahdollisia muutoksia mitä tekisimme nyt. Pohdimme tässä luvussa myös sitä, miten ammatillisuutemme sosionomin näkökulmasta on kehittynyt tämän projektiopinnäytetyön aikana ja miten onnistuimme työskennellessämme saavuttamaan ja sisäistämään sosionomin varhaiskasvatuskompetenssit.

Opinnäytetyön alkuvaiheessa meille oli selvää, että teemme projektimme varhaiskasvatuksen kentälle, sillä molemmat olemme kiinnostuneet työskentelystä varhaiskasvatuksessa lasten parissa. Projektityöskentely oli molemmille vieras asia, joten kaikki, mitä projektin aikana opimme, oli suurimmaksi osaksi uutta. Projekti oli meille tämän vuoksi myös haaste, ja vaikka välillä havaittavissa oli turhautumista ja epätoivoa, emme antaneet periksi vaan kannustimme toisiamme eteenpäin. Olemme molemmat kuitenkin käytännönläheisiä ihmisiä, joten tekeminen ja sitä kautta oppiminen tuntui molemmille alusta asti sopivalta.

Projektimme eteni tasaisesti eteenpäin, eikä kovin suuria vastoinkäymisiä tullut eteemme. Jännitimme kovasti tulevia interventioita, mutta niiden tullessa ajankohtaisiksi asiat tuntuivat etenevän omalla painollaan ja kaikki tuntui luontevalta. Asioita helpotti se, että projektisuunnitelmaa oli työstetty pitkään ja asioita oli kerrattu usein. Helpottavaa oli myös se, että työparilta sai niin paljon vertaistukea ja asioita pystyi käsittelemään ja pohtimaan yhdessä.

Projekti vahvisti ammatillisuutta varhaiskasvatuksen kentällä, sillä projektin pohjalta saimme uutta tietoa lapsen ominaisista tavoista oppia ja tutkia. Projekti selkeytti näkemystä uteliaasta ja tutkivasta lapsesta, ja saimme valmiuksia järjestää ympäristö lasta kiinnostavaksi ja aistikokemuksia tarjoavaksi. Ymmärsimme, kuinka suuri merkitys aistikokemuksilla on lapsen oppimiselle ja kehittymiselle, sekä kuinka tärkeää on aistien monipuolinen käyttö. Osaamme projektin myötä kiinnittää huomiota lapsiryhmän toiminnan suunnitteluun niin, että se tukee mahdollisimman monia oppimistyyylejä ja tarjoaa tietoa ja oppimismahdollisuuksia kaikkien aistikanavien kautta.

Projektiopinnäytetyötämme ohjasivat sosionomin (AMK) kompetenssit. Eettinen varhaiskasvatusosaamisemme näkyi jo suunnitteluvaiheesta lähtien, sillä halusimme suunnitella ja toteuttaa toiminnan niin, että se on lapsilähtöistä, ja että huomioimme jokaisen lapsen tarpeet. Esimerkiksi interventioissa toimintaa oli mahdollista vaikeuttaa tai helpottaa lapsen kehityksen, iän tai aistiherkkyyksien mukaan.

Asiakastyön osaamisen kompetenssi näkyi työskentelyssämme osaamisena arvioida lapsen yksilölliset ja lapsiryhmän tarpeet. Muokkasimme toimintaamme lasten ja lapsiryhmän tarpeiden mukaan esimerkiksi ohjaustilanteissa. Toimintamme oli henkilökunnan ja lasten palautteista päätellen lapsilähtöistä ja lapsille mielekästä. Pyrimme myös keskustelemaan lasten kanssa niin, että heidän mielipiteensä otetaan huomioon. Suunnitteluvaiheessa otimme huomioon varhaiskasvatuksen keskeiset periaatteet tutustumalla lainsäädäntöön, valtakunnalliseen sekä Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelmaan, sekä päiväkodin omiin toimintatapoihin. Ennen ohjaustuokioiden aloittamista olimme myös yhteydessä lasten vanhempiin, joka tukee kasvatuskumppanuutta ja tiedonkulkua.

Palvelujärjestelmäosaamisen kompetenssi tuli esiin heti alussa, kun aloimme suunnitella projektiamme. Koostimme projektisuunnitelmaan materiaalia erilaisista asiakirjoista ja lainsäädännöstä, jotka ohjaavat varhaiskasvatusta. Toteutimme myös toimintamme niiden mukaan. Projektin myötä olemme toimineet yhdessä yhteistyökumppaneidemme kanssa ja samalla oppineet verkostoitumista.

Tutkimuksellisen kehittämisosaamisen kompetenssi tulee ilmi kykynämme kehittää ja muokata toimintaamme ja työmenetelmiämme jatkuvasti haluttuun suuntaan. Kehitimme projektin aikana paljon itseämme ja omaa osaamistamme, ja saimme valmiuksia tulevaisuutta ajatellen. Johtamisen kompetenssi tuli esille siinä, että vastuu projektista ja sen valmistumisesta oli meillä ja veimme itse opinnäytetyömme maaliin asti.

Projektiopinnäytetyöprosessi auttoi meitä sisäistämään sosionomin (AMK) varhaiskasvatuskompetenssit yhtenäiseksi kokonaisuudeksi. Projekti myös selkeytti kompetenssien merkitystä ja kehitti omaa ammatillisuuttamme, jonka kehittämistä jatkamme vielä tämän projektin jälkeenkin työelämässä.

Pohdimme, miten opinnäytetyön kaltaista projektitoimintaa voisi kehittää tulevaisuudessa esimerkiksi perhepäivähoidon kannalta. Opiskelijan näkökulmasta olisi hyvä, jos ammatillisuutta voisi kehittää projektien kautta opiskeluvaiheessa, jolloin voisi tuoda ajankohtaista tietoa ja uusia menetelmiä kentälle. Näin molemmat, perhepäivähoito ja päivähoito, voisivat hyötyä opiskelijoiden projekteista. Tässä olisi mahdollisesti tulevaisuudessa aihe opinnäytetyölle, jossa opiskelija olisi välittäjänä uuden tuomisessa enemmän myös perhepäivähoitoon.

Omaa projektia tehdessämme pohdimme, kuinka sitä voisi mahdollisesti tulevaisuudessa jatkaa ja kehittää. Mieleemme tuli erilaiset aistihuoneet, joita on jo joissakin organisaatioissa käytössä, esimerkiksi rauhoittumiseen tai aktivointiin tarkoitetut huoneet. Mielestämme tällaisten tilojen käyttöä voisi hyödyntää enemmän myös lasten kanssa, suunnittelemalla päiväkotiin esimerkiksi rauhoittava valkoinen huone. Varhaiskasvatuksen organisaatioille voisi kehittää myös aistipaketin, joka sisältäisi erilaista aistimateriaalia ja aistivälineitä käytettäväksi lasten kanssa. Näin aistikkaan ympäristön järjestäminen mihin tahansa tilaan olisi mahdollista.

LÄHTEET

- Ayres, A. 2005. Aistimusten aallokossa. Suom. L. Tapola. Jyväskylä: PS-Kustannus.
- Huhtinen, P. 2002. Näkökulmia neuvotteluihin ja palavereihin. Tampere: Monivire Kustannus.
- Höynälänmaa, K. 2011a. Kehityskaudet ja niihin sisältyvät herkkyykskaudet. Teoksessa J. Paalasmaa. (toim.) Lapsesta käsin. Jyväskylä: PS-kustannus. 178–189.
- Höynälänmaa, K. 2011b. Montessoripedagogiikan oppijalähtöisyys. Teoksessa J. Paalasmaa. (toim.) Lapsesta käsin. Jyväskylä: PS-kustannus. 190–193.
- Keltti-Laine, S. 1991. Montessori-musiikkikasvatus. Helsinki: Yliopistopaino.
- Kettunen, S. 2009. Onnistu projektissa. 2. painos. Helsinki: WSOYpro.
- Koivunen, P-L. & Lehtinen, T. 2015. Kasvu kiikarissa. Havainnoinnin käsikirja varhaiskasvattajille. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Kronqvist, E. 2012. Varhaispedagogiikan kehityopsykologinen perusta. Teoksessa E. Hujala & L. Turja. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 13–30.
- Lipponen, L. 2012. Tutkiva oppiminen varhaispedagogiikassa. Teoksessa E. Hujala & L. Turja. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 31–38.
- Pääjoki, T. 2012. Lasten taiteellinen toimijuus. Teoksessa E. Hujala & L. Turja. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. Jyväskylä: PS-kustannus. 109–121.
- Ruokonen, I. & Rusanen, S. 2009. Esteettinen kasvattaja kulttuurisena kasvattajana. Teoksessa I. Ruokonen., S. Rusanen & A-L. Välimäki. (toim.) Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Iloa, ihmettelyä ja tekemistä. Helsinki: THL. 10–15.
- Ruuska, K. 2012. Pidä projekti hallinnassa. 7. painos. Helsinki: Talentum Media Oy.
- Saarinen, S. 2014. Aistiseikkailu. Elämyksiä ja toimintaa koko vuodeksi. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Suomen Montessoriliitto. 2015. Montessoripedagogiikka. Www-dokumentti. Saatavilla: <http://montessori.fi/montessoripedagogiikka/>. Luettu 15.9.2015
- Turja, L. 2012. Tiedekasvatus ja lapsen tutkiva toiminta. Teoksessa E. Hujala & L. Turja. (toim.) Varhaiskasvatuksen käsikirja. PS-kustannus: Jyväskylä. 179–194.
- Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Www-dokumentti. Saatavilla: www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066. Luettu 28.9.2015.

Vilén, M., Vihunen, R., Vartiainen, J., Sivén, T., Neuvonen, S. & Kurvinen, A. 2006. Lapsuus erityinen elämänvaihe. Helsinki: WSOY.

Annu Brax & Veera Kiviranta

”AISTIEN HUUMAA” - PROJEKTI

Toimintapäivä ja ohjaustuokit Kokkolan varhaiskasvatukseen

Projektisuunnitelma

CENTRIA AMMATTIKORKEAKOULU

Sosiaalialan koulutusohjelma

Toukokuu 2015

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	1
2 PROJEKTIN KUVAUS JA TAVOITTEET	2
2.1 Projektin tarkoitus ja tavoitteet	2
2.2 Tavoitetaulukko	3
2.3 Tulosten määrittely ja laatu	4
2.4 Standardit, viranomaismääräykset ja lainsäädäntö	4
3 TIETOPERUSTA	6
3.1 Tietoperustaa projektille	6
3.2 Varhaiskasvatus	6
3.3 Aistit	7
3.4 Montessoripedagogiikka	7
3.5 Multisensorinen toiminta	8
4 PROJEKTIORGANISAATIO	9
4.1 Projektin yhteistyötahot ja projektiryhmä	9
4.2 Yhteyshenkilöt	9
5 TOTEUTUSSUUNNITELMA	10
5.1 Tehtäväluettelo ja aikataulu	10
5.2 Luvat valokuvaamiseen päiväkodissa	10
6 INTERVENTIOT	11
6.1 Interventioiden toteutus	11
6.2 Tutustumisinterventio	11
6.3 Näkö	11
6.4 Kuulo	12
6.5 Maku ja haju	12
6.6 Tunto	13
6.7 Lopetusinterventio	13
6.8 Toimintapäivä	14

LÄHTEET
LIITTEET

1 JOHDANTO

Teemme projektiopinnäytetyön joka suuntautuu varhaiskasvatukseen, koska haemme varhaiskasvatuskelpoisuutta. Meitä kiinnostaa aistit ja multisensorinen toiminta, joten haluamme tehdä projektin niihin liittyen.

Idea sai alkunsa sosiaalipedagogiikan oppitunnilta, kun käsitelimme multisensorista toimintaa ja ympäristön merkitystä eri-ikäisille ihmisille. Aloimme pohtia millaista multisensorista toimintaa lapsille on järjestetty, ja voisimmeko me kehittää tämän tyyppistä toimintaa varhaiskasvatuksen kentällä. Multisensorista toimintaa voisi käyttää enemmän varhaiskasvatuksessa, ja sitä myötä kehittää lasten aistitoimintaa. Hyödynnämme opinnäytetyössämme montessoripedagogiikan ensimmäisen kehityskauden näkökulmia ohjatessamme tuokioita lapsille.

Opinnäytetyömme teemme Kokkolan kaupungin varhaiskasvatuspalveluille, ja aiomme tehdä interventioita Tulliharjun päiväkotiin sekä järjestää isomman aisteihin liittyvän tapahtuman koulullamme Centria ammattikorkeakoulun Hyvinvoinnin ja kulttuurin yksikössä. Aiomme mahdollisesti käyttää koululla olevia valmiita aistihuoneita tai liikuntasalia tapahtuman lähtökohtina.

Tavoitteenamme on projektin kautta saada lisää aistikokemuksia lapsille ja multisensorinen toiminta enemmän tietoisuuteen varhaiskasvatuksessa. Perehdyimme Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelmaan, ja huomasimme, että aistikasvatuksen kohdalla on vielä kehitettävää. Siksi haluamme nostaa tämän tärkeän aiheen pinnalle myös Kokkolassa aistitapahtuman muodossa.

2 PROJEKTIN KUVAUS JA TAVOITTEET

Tarkoituksenamme on järjestää interventioita jokaiseen aistiin liittyen Tulliharjun päiväkodin Laulupuu-ryhmälle, jossa on kuusitoista 5-6-vuotiasta lasta. Interventioiden lisäksi järjestämme suuremman aistitapahtuman Sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksen liikuntasalissa, johon kutsumme lapsiryhmiä muutamasta Kokkolan päiväkodista tai Kokkolan perhepäivähoidon puolelta.

Pikkulasten tutkimukset lähtevät asioiden *havainnoinnista eri aistein*: katselemisesta, maistamisesta, haistamisesta, tunnustelemisesta ja kuuntelemisesta. Luonnostaan he myös oivaltavat, että asioista ja esineistä saa enemmän tietoa, kun *niitä käsittelee* eri tavoin: pudottaa, heittää, puristaa, hakkaa, irrottaa osiksi ja niin edelleen. (Turja 2012, 189.)

2.1 Projektin tarkoitus ja tavoitteet

Projektin tavoitteena on antaa lapsille mielekkäitä ja rikastuttavia aistikokemuksia sekä tehdä aistit lapsille tietoisiksi. Varhaiskasvatuksen organisaatio eli Tulliharjun päiväkoti saa projektistamme uusia ideoita aistitoimintaan ja vaihtelua arkiseen päivärytmiin. Omia tavoitteitamme sosionomin näkökulmasta ovat projektityöskentelyn harjoittelu ja ammatillisuuden kehittyminen sosionomin kompetensseihin peilaten.

2.2 Tavoitetaulukko

	Lapsi	Varhaiskasvatuksen tahot/ Organisaatio	Projektipäälliköt Annu ja Veera
Prosessitavoite	Lapsi oppii tapahtumasta ja interventioista mielekkäitä ja rikastuttavia aistikokemuksia.	Organisaatiot saavat uusia ideoita ja tapoja aistien kehittämiseen, sekä vaihtelua arkiseen toimintaan.	Projektityöskentelyn omaksuminen, organisointitaidot, ajanhallinta.
Oppimistavoite	Lapsi oppii mitä aisteja hänellä on käytettävissä, sekä kehittyä käyttämään niitä monipuolisemmin.	Tavoitteena on lisätä tietoa multisensorisesta toiminnasta varhaiskasvatuksen kentällä.	Ammatillinen kehittyminen sosionomin varhaiskasvatuksen kompetensseihin peilaten, ryhmän hallinta.
Tulostavoite	Uusien toimintatapojen omaksuminen ja yhdessä toimiminen.	Multisensorisen toiminnan tuominen varhaiskasvatuksen arkeen aistitapahtuman sekä interventioiden muodossa.	Opinnäytetyö

2.3 Tulosten määrittely ja laatu

Aiomme kerätä palautetta aistitapahtumaan osallistuneelta päivähoidon henkilökunnalta ja sen ryhmän lastentarhanopettajalta, jossa toteutamme päiväkodilla tapahtuvat interventiot. Pyydämme palautetta sosionomin kompetensseja peilaten. Sisällytämme palautteenannon jokaiseen interventioon suullisesti, ja viimeisen intervention jälkeen teemme kirjallisen palautekyselyn päiväkodin henkilökunnalle. Tapahtumapäivässä sisällytämme palautteenannon yhdelle toimintapisteelle, jonka toteutamme lomakkeella.

Tapahtumaan ja interventioihin osallistuneilta lapsilta keräämme myös palautetta. Lasten palautteen keräämme lasten ikätasolle soveltuvalla tavalla esimerkiksi piirtämällä ja haastattelemalla heitä. Tarkoituksena on koota jokaiselta päiväkodissa tapahtuvalta interventiolta omia havaintojamme ja muistiinpanoja, jossa teemme itsearviointia ja arvioimme tilanteiden sujuvuutta. Muistiinpanojen tarkoituksena on viedä omaa ammatillista kasvuamme eteenpäin ja kehittää ryhmänohjaustaitojamme. Muistiinpanojamme voimme peilata sosionomin kompetensseihin sekä sosiaalialan koulutusohjelman tavoitteisiin.

2.4 Standardit, viranomaismääräykset ja lainsäädäntö

Varhaiskasvatusta ohjaavat suunnitelmat perustuvat lainsäädäntöön. Laki lasten päivähoidosta antaa perustan työskentelylle varhaiskasvatuksessa. (Laki lasten päivähoidosta 1973/36.)

Varhaiskasvatusta ohjataan sekä valtakunnallisilla että kunnallisilla asiakirjoilla. Varhaiskasvatuksen valtakunnallisilla linjauksilla pyritään siihen, että varhaiskasvatuksen toteuttaminen olisi yhdenvertaista ja jatkuvasti kehittyvää. Kuntien tehtävänä on arvioida omaa varhaiskasvatuksen toteuttamista ja toimintaa näihin valtakunnallisiin linjauksiin

peilaten, ja sitä kautta luoda oma varhaiskasvatussuunnitelmansa.
(Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 7-9.)

Kokkolan kaupungin varhaiskasvatussuunnitelma painottaa lasten ihmisarvoa ja tasavertaista kohtelua. Toiminnan on oltava rehellistä niin lapsia kuin aikuisia kohtaan, ja lapsen on voitava turvautua aikuiseen. Varhaiskasvatuksessa ammatillisuuden perustana on tieto lapsen kasvusta ja kehityksestä. Lasta pitää tukea ja kuunnella, ja hänelle on luotava suotuisat kasvuolosuhteet kannustavassa ja hyväksyvässä ilmapiirissä. (Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma 2010.)

3 TIETOPERUSTA

3.1 Tietoperustaa projektille

Projektioinnäytetyömme tietoperusta pohjautuu varhaiskasvatukseen ja lasten aistikokemuksiin. Projektioinnäytetyössämme meidän on huomioitava myös päiväkotiryhmässä olevat erityislapset, joilla osalla on kielenkehityksen erityisvaikeuksia, sekä haasteita keskittymisessä ja tarkkaavaisuudessa. Opiskelemme myös projektiosaamiseen liittyvää kirjallisuutta, tarkoituksenamme kehittää projektiosaamistamme. Multisensorinen toiminta on yksi luovan työn menetelmistä, ja käytämme sitä yhtenä työmenetelmänä opinnäytetyössämme.

3.2 Varhaiskasvatus

Laadukas varhaiskasvatus on monimuotoista toimintaa, joka edellyttää eri tahojen yhteistyötä. Verkostoyhteistyötä tehdään varhaiskasvatuksen linjausten mukaisesti laajan lasta ja perhettä palvelevan verkoston kanssa. Keskeisiä yhteistyökumppaneita ovat opetus-, sosiaali- ja terveystoimi, kulttuuri- ja liikuntatoimi sekä yksityiset palveluntuottajat, seurakunnat ja järjestöt. Verkostoyhteistyön yhtenä keskeisenä tavoitteena on mahdollisimman varhainen puuttuminen riskitilanteissa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Varhaiskasvatus on pienten lasten eri elämänpiireissä tapahtuvaa kasvatuksellista vuorovaikutusta, ja sen tavoitteena on edistää lapsen tasapainoista kasvua, kehitystä ja oppimista. Laadukkaassa varhaiskasvatuksessa tarvitaan vanhempien ja kasvatuksen ammattilaisten aktiivista yhteistyötä eli kasvatuskumppanuutta, jotta yhteinen kasvatustehtävä on lapsen kannalta mielekästä. Varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja

tavoitteellista vuorovaikutusta ja yhteistoimintaa, jossa lapsen omalla leikillä on keskeinen rooli. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Varhaiskasvatuksessa näkyvät sen sisällölliset orientaatiot, joita ovat matemaattinen, luonnontieteellinen, historiallis-yhteiskunnallinen, esteettinen, eettinen ja uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio (Saarinen 2014, 14). Tarkoituksena ei ole oppiaineiden sisältöjen opiskelu vaan sellaisten välineiden ja valmiuksien antaminen, joiden avulla lapsi vähitellen pystyy perehtymään, ymmärtämään ja kokemaan ympäröivän maailman monimuotoisia ilmiöitä. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

3.3 Aistit

Aistien kautta ihminen saa tietoa omasta itsestään ja ympäristöstään. Aistien kautta elimistöömme ohjautuu useita ärsykeitä, joiden avulla aivot pystyvät ohjaamaan käyttäytymistämme. Aistimukset ovat yhteydessä vuorovaikutukseen ja sosiaaliseen ympäristöön. Aikaisemmat kokemuksemme vaikuttavat siihen, miten aivot käsittelevät tulevia aistimuksia. Aikaisempien kokemusten perusteella aivot valitsevat ärsykkeistä olennaisen informaation, joka mahdollistaa uusien havaintojen tekemisen ja sitä kautta oppimisen. (Saarinen 2014, 15-16.)

Moniaistisuudella tarkoitetaan aisteja, ja niiden toimimista yhdessä ja erikseen. Pystyäkseen toimimaan tilanteeseen vaaditulla tavalla ja sopeutumaan ympäristöön, ihminen tarvitsee useissa tilanteissa useampaa kuin yhtä aistia kerrallaan. Näin aistien kautta saatu tieto muuttuu kokonaisuudeksi, ja toiminta on tehokkaampaa. Mahdolliset puutteet aistimuksissa tai aistiärsykkeiden käsittelyssä voivat aiheuttaa ihmiselle vaikeuksia. Aistit toimivat jokaisella yksilöllisesti, ja toisten ihmisten aistit voivat olla herkempiä kuin toisten. Aistien harjoittaminen ja monipuoliset aistikokemukset ovat siis kehitykselle ja oppimiselle tärkeitä. (Saarinen 2014, 15-16.)

3.4 Montessoripedagogiikka

Montessoripedagogiikan kehitti Maria Montessori, Italian ensimmäinen naislääkäri sekä kasvatuksen uudistaja (v.1870-1952). Montessorin tapa ajatella oli erilainen, ja hän korosti itseohjautuvaa oppimista ja vapauden ilmapiiriä. Hän toi uutena menetelmänä varhaiskasvatukseen lapsilähtöisemmän näkökulman, joka korostaa herkkyyksia ja lapsen sisäsyntyistä uteliaisuutta. (Kerosuo 1993, 14-21.)

Montessori jakaa lapsen kehityksen neljään kehityskauteen. Ikävuosien mukaan kehityskaudet ovat 0-6, 6-12, 12-18, 18-24. Ensimmäinen kausi on tärkein, koska silloin lapsi imee vaikutteita ympäristöstä, saa monipuolisia aistikokemuksia, havainnoi ja kerää tietovarastoa. Montessorin mukaan aikuisen tehtävä on mahdollistaa herkkyyksien hyödyntäminen tarjoamalla monipuolisia aistikokemuksia lapsille, sillä mielikuvat tukevat älyn kehittymistä. (Höynälänmaa 2011, 178-182.)

3.5 Multisensorinen toiminta

Multisensorinen toiminta tarkoittaa työtapaa tai -menetelmää, jossa miellyttävillä aistikokemuksilla ja useiden aistikanavien kautta saavutetaan aktiivisuuden ja rentoutumisen tasapaino. Tasapainon myötä ihminen voi saavuttaa suotuisan tilan oppimiselle, luovuudelle, mielikuvitukselle ja vuorovaikutukselle. Multisensorinen toiminta viittaa hyvinvointialan toiminnallisiin ja luoviin menetelmiin, joissa ihmisen aistit ja moniaistisuus korostuu. (Papunet 2014.)

4 PROJEKTIORGANISAATIO

4.1 Projektin yhteistyötahot ja projektiryhmä

Teemme opinnäytetyömme Kokkolan kaupungin varhaiskasvatukseen. Aistipäivän järjestämme Centria ammattikorkeakoulun Hyvinvoinnin ja kulttuurin yksikössä Terveystiellä. Kutsumme tapahtumaan lapsiryhmiä Kokkolan päiväkodeista tai perhepäivähoidosta. Interventiot ja ohjaukset suoritamme Tulliharjun päiväkodilla Laulupuu-lapsiryhmässä. Ryhmässä on kuusitoista esikoululaista ja osalla lapsista on kielenkehityksen erityisvaikeus sekä osalla myös aistisäätelyn pulmaa. Ryhmässä työskentelee neljä aikuista; erityislastentarhanopettaja, lastentarhanopettaja, lähihoitaja ja ryhmäavustaja. Nimitämme itsemme projektipäälliköiksi, sillä vastaamme interventioiden ja tapahtuman suunnittelusta ja toteutuksesta.

4.2 Yhteyshenkilöt

Projektimme yhteistyöhenkilöiden lista on tällä hetkellä seuraava.

Opinnäytetyön tekijät Annu Brax (annu.brax@cou.fi) ja Veera Kiviranta (veera.kiviranta@cou.fi)

Varhaiskasvatustoiminnan koordinaattori ja Tulliharjun päiväkodinjohtaja Kaisa Wacklin (kaisa.wacklin@kokkola.fi) Kokkolan kaupunki, varhaiskasvatus.

Erityislastentarhanopettaja Eija Karjalainen (eija.karjalainen@kokkola.fi) Kokkolan kaupunki, Tulliharjun päiväkot.

Perhepäivähoidon palvelupäällikkö Tuija Kippo (tuija.kippo@kokkola.fi) Kokkolan kaupunki.

5 TOTEUTUSSUUNNITELMA

5.1 Tehtävälueetelo ja aikataulu

Suunnittelu/ ideavaihe	Syksy 2013
Projektisuunnitelman laatiminen	Kevät 2014
Projektisuunnitelman esitys ja hyväksyttäminen	Maaliskuu 2014
Tilaaajan löytäminen	Maaliskuu 2014
Tutkimusluvan hakeminen	
Yhteistyökumppaneiden hankkiminen	Kevät 2014
Suunnittelua yhteistyötahojen kanssa	Kevät/syksy 2014
Tapahtuman toteutus	Talvi/kevät 2015
Palautteen keräys	Talvi/kevät 2015
Raportointi ja itsearviointi	Toukokuu 2015
Opinnäytetyön hyväksyttäväksi jättäminen	Syyskuu 2015
Opinnäytetyön seminaariesitys	Joulukuu 2015

5.2 Luvat valokuvaamiseen päiväkodissa

Aiomme pyytää interventioihin osallistuvien lasten vanhemmilta lupaa kuvata lapsia interventioiden aikana. Kuvat tulisivat liitteeksi opinnäytetyöhömmme. Tätä varten teemme lomakkeen, ja pyydämme päiväkodin henkilökuntaa jakamaan sen jokaisen lapsen vanhemmille jo ennen interventioiden toteuttamista.

6 INTERVENTIOT

6.1 Interventioiden toteutus

Projektiopinnäytetyössämme toteutamme kuusi aisteihin liittyvää interventiota Kokkolan Tulliharjun päiväkodille. Interventiot pidämme kevään 2015 aikana 2-3 kertaa viikossa. Interventiot aloitamme tutustumisinterventiolla, ja jokaisella interventiokerralla tutustumme yhteen aistiin. Viimeisessä interventiossa keräämme palautteet kirjallisesti, sekä teemme lasten kanssa yhteenvedon aiheesta. Seuraavana esittelemme alustavat suunnitelmat koskien interventioita. Lisäksi toteutamme isomman aistitapahtuman perhepäivähoidolle koulumme liikuntasalissa toukokuussa 2015.

6.2 Tutustumisinterventio

Aloitamme intervention tutustumalla lapsiin nimileikin ja nimikylttien askartelun kautta. Kuuntelemme ja tanssimme yhdessä aistilaulun, joka toistuu jokaisessa interventiossa. Tutustumisen lomassa kerromme tulevista interventioista, ja johdattelemme lapsia aistien maailmaan. Kerromme aisteista yleisesti ja kyselemme lapsilta aiheeseen liittyen. Tutustumamme lapsia aistien maailmaan leikkien ja laulujen kautta. Keräämme palautetta suullisesti kyselemällä lapsilta, mikä jäi erityisesti mieleen ja mikä oli mukavaa.

6.3 Näkö

Tutun alkumusiikin jälkeen johdattelemme lapset näköaisti-aiheeseen, ja tarkoituksena on antaa kokemuksia lapsille sokko-leikin avulla, miltä näköaistin puuttuminen tuntuu.

Leikimme myös leikkiä jossa painamme mieleen näönvaraisesti erilaisia kuvia lattialla, jonka jälkeen laitamme silmät kiinni, ja sen aikana yksi kuva lattialta katoaa. Sen jälkeen yritämme muistella, mikä kuva puuttuu. Leikimme myös kapteeni käskee- leikkiä muokattuna näköaisti käskee, jossa haluamme havainnollistaa lapsille vastakohtia ja näköhavaintoja, esimerkiksi suuri ja pieni, kaukana ja lähellä. Lopetamme palautteen antoon ja yhteiseen loppurentoutukseen jossa lapset makoilevat lattialla samalla kun kuuluu rauhallista musiikkia ja me kutittelemme huiveilla lapsia.

6.4 Kuulo

Ohjaustuokio alkaa tutulla alkumusiikilla, jonka jälkeen kerromme kuuloaistista lapsille. Kuuloaisteihin liittyen kuuntelemme erilaisia ääniä ja tunnistamme ja matkimme niitä. Kuuntelemme ääniä eri voimakkuuksilla ottaen huomioon lapsiryhmässä mahdolliset herkkyydet äänille.

Kerromme lapsille sadun johon olemme suunnitelleet erilaisia äänitehosteita elävöittämään tarinaa. Äänitämme tarinaan liittyviä ääniä cd-levylle, ja soitamme niitä tarinan edetessä lapsille. Joidenkin äänten muodostamiseen käytämme myös erilaisia esineitä. Tarinan lopuksi keskustelemme äänistä lasten kanssa.

Lopetamme palautteen antoon ja rentoutukseen, jossa lapset makoilevat patjoilla ja kuulevat rauhallista musiikkia.

6.5 Maku ja haju

Interventiossa meidän tulee huomioida lasten mahdolliset allergiat ruoka-aineille, ja herkkyydet hajuille, kuten astma. Otamme näistä selvää päiväkodin henkilökunnalta.

Alkumusiikin jälkeen haistelemme purkeista erilaisia tuoksuja ja hajuja, esimerkiksi mausteita. Kyselemme lapsilta heidän lempiruokia ja makuja, ja haluamme kertoa lapsille, että kaikkia makuja kannattaa maistella ennakkoluulottomasti.

Leikimme leikkiä nimeltä ”vainukoira”, jossa yksi leikkijöistä on vainukoira. Hän on silmät kiinni polvillaan tai kyykyssä piirin keskellä. Koira saa ensin haistaa jotain selvästi tuoksuva. Sen jälkeen tuoksuva esine piilotetaan jonkun piirissä olevan leikkijän käsiin. Kaikki piirissä olevat pitävät käsiään edessä nyrkissä. Vainukoira käy haistelemassa ja yrittää arvata, kenellä esine on. Koira haukahtaa sen leikkijän kohdalla, jolla luulee esineen olevan. Hänen leikkijän pitää avata kädet ja näyttää. Jos arvaus on oikein, piilottajasta tulee uusi koira. Koira saa arvata niin kauan, kunnes löytää tuoksun lähteen.

Keräämme lopuksi suullista palautetta ja lapsien ajatuksia ohjaustuokiosta. Pidämme loppurentoutuksen.

6.6 Tunto

Aloitamme alkumusiikilla, ja jatkamme tutustumalla tuntoaistiin leikkien kautta.

Aluksi leikimme leikkiä, jossa lasten tehtävänä on keksiä erilaisia esineitä ja asioita annettuihin adjektiiveihin liittyen. Esimerkiksi mikä on kova, mikä on pehmeä, karvainen yms.

Leikimme Salaisuuspussi-leikkiä, jossa jokainen lapsi tunnustelee tavaroita pussin sisältä ja arvaa mikä esine on kyseessä. Tunnustelemme myös eri materiaaleja esineiden kautta, ja kyselemme lapsilta tuntemuksia niihin liittyen.

Keräämme taas suullisen palautteen lapsilta ja kirjaamme sen. Lopetamme rentoutukseen, jossa lapset saavat makoilla patjoilla silmät kiinni, ja sivelemme heitä huiveilla. Tässä tuokiossa loppurentoutus on erityisen pitkä, koska se sopii tuntoaistiin.

6.7 Lopetusinterventio

Aloitamme viimeisen ohjaustuokiomme tutulla alkumusiikilla, jonka jälkeen käymme läpi edellisiä tuokioita, ja lasten ajatuksia niihin liittyen. Askartelemme teemaan liittyen. Keräämme palautetta lapsilta suullisesti ja kyselemme ajatuksia, mikä oli parasta ja mikä ei tuntunut kivalta, ja mitä heille on jäänyt mieleen. Kirjallista palautetta haluamme päiväkodin ja lapsiryhmän työntekijöiltä sosionomin kompetensseihin pohjautuen.

6.8 Toimintapäivä

Projektiimme kuuluu myös isompi toimintapäivä, johon on tarkoitus kutsua muutama Kokkolan perhepäivähoitoryhmä, jossa ikäjakauma on 3-5- vuotta. Toimintapäivä toteutetaan Centria ammattikorkeakoulun Terveystien toimipisteellä, Sosiaali- ja terveysalan oppilaitoksen tiloissa. Toteutamme aistiratatyypisen tehtäväradan, jossa jokaisella pisteellä on teemana jokin aisti. Tarvittaessa käytämme apuna ryhmämme muita opiskelijoita ohjauksessa. Käytämme aistipisteillä samantyyppisiä leikkejä ja harjoituksia kuin Tulliharjun päiväkodissa tehtävissä interventioissa, ja keräämme palautetta työntekijöiltä suullisesti ja kirjallisesti. Keräämme myös palautetta lapsilta, ja kirjaamme ne ylös. Toimintapäivä vie opinnäytetyömme deduktiiviselle tasolle ja syventää projektiosaamistamme.

LÄHTEET

Höynälänmaa, K. 2011. Montessoripedagogiikka. Teoksessa Paalasmaa, J. (toim.) Lapsesta käsin. Kasvatuksen ja opetuksen vaihtoehtoja. Jyväskylä: PS-kustannus.

Kerosuo, I. 1993. Montessori-pedagogiikka – oppilas oman työnsä ohjaajana. Teoksessa Ståhle, P. (toim.) Pedagogisia vaihtoehtoja. Helsinki: Painatuskeskus Oy.

Kokkolan varhaiskasvatussuunnitelma. 2010. Www-dokumentti. Saatavilla: https://www.kokkola.fi/opetus_ja.../fi.../kokkola_vasu_2010.pdf. Luettu 26.11.2014.

Laki lasten päivähoidosta 1973/36.

Papunet. 2014. Multisensorinen toiminta. Www-dokumentti. Saatavilla: <http://papunet.net/tietoa/multisensorinen-toiminta>. Luettu 4.12.2014.

Saarinen, S. 2014. Aistiseikkailu. Elämyksiä ja toimintaa koko vuodeksi. Jyväskylä: Ps-kustannus.

Turja, L. 2012. Tiedekasvatus ja lapsen tutkiva toiminta. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 2.painos. Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 179-194.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005. Www-dokumentti. Saatavilla: www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066. Luettu 26.11.2014.

Hei lasten vanhemmat!

Olemme kaksi kolmannen vuoden sosionomiopiskelijaa Centria ammattikorkeakoulusta. Toteutamme aistien maailmaan sijoittuvaa projektioinnäytetyötä Tulliharjun päiväkodin Laulupuu-ryhmälle huhtikuun aikana.

Tarkoituksenamme on pitää Laulupuu-ryhmälle seitsemän toimintahetkeä aisteihin liittyen. Käsittelemme toimintahetkissä jokaista aistia kerrallaan, ja teemme kyseiseen aistiin liittyviä harjoituksia ja leikimme leikkejä. Tarkoituksena on tutustua aisteihin ja harjoittaa niitä.

Opinnäytetyöseminaaria varten haluaisimme kuvata toimintahetkiä päiväkodilla. Pyydämme lupaa lapsenne valokuvaamiseen. Pyydämme että palauttaisitte alla olevan lomakkeen päiväkodille mahdollisimman pian ☐

Terveisin

Annu Brax

Veera Kiviranta

annu.brax@cou.fi

veera.kiviranta@cou.fi

Lapsen nimi _____

Lapseni saa / ei saa osallistua opinnäytetyön toimintahetkiin.

Lastani saa / ei saa kuvata toimintahetkien aikana.

Lapsen kuvia saa / ei saa käyttää opinnäytetyöseminaarissa

Palautelomake päiväkodin/perhepäivähoidon henkilökunnalle

Ympyröi sopivin vaihtoehto 1-5.

1=Erittäin huonosti, 2=Huonosti, 3=En osaa sanoa, 4=Hyvin, 5=Erittäin hyvin

Arvioi ohjaustuokion toteutumista

Sisältö vastasi ikä- ja kehitystasoa	1	2	3	4	5
Tavoitteet toteutuivat	1	2	3	4	5
Toiminta oli lapselle mielekästä	1	2	3	4	5
Lapsiryhmä pysyi hallinnassa	1	2	3	4	5
Vuorovaikutus lasten kanssa sujui	1	2	3	4	5

Millaisia uusia ideoita/tapoja tämä ohjaustuokio toi päiväkodin/perhepäivähoidon arkeen aistikasvatuksen osalta?

Mitä voisimme kehittää? (työskentely, ohjaustaidot, yhteistyö yms.)

Muuta

Kiitos palautteesta!

KOKKOLAN KAUPUNKI

VIRANHALTIJAPÄÄTÖS

Sivistyskeskus
Varhaiskasvatustoimen johtaja

20.2.2015

21 §

Asia Tutkimuslupa-anomus / Varhaiskasvatus

Hakijat Annu Brax ja Veera Kiviranta hakevat lupaa opinnäytetyöhönsä liittyen aisteihin. Suunnitelmissaan on toteuttaa interventioita Tulliharjun päiväkodissa sekä pitää hieman laajempi aistipäivä muutamalle Kokkolan päiväkotiryhmälle tai perhepäivähoitoryhmälle. Hakijat opiskelevat Centrian ammattikorkeakoulussa.

Lupaehdot Kaikki osapuolet sitoutuvat noudattamaan tietosuojalaista ja salassapidosta annettuja ohjeita ja määräyksiä siltä osin kuin niitä tähän tutkimukseen liittyy.

Tutkimuksesta toimitetaan maksuttomasti yksi kappale e-mail: kaisa.wacklin(at)kokkola.fi.

Päätös Myönnän tutkimusluvut Annu Braxille ja Veera Kivirannalle anomuksen mukaisesti.

Päiväys ja allekirjoitus 20.2.2015

Varhaiskasvatustoimen johtaja

TUTKIMUSLUPA-ANOMUS

Organisaatio, jolle anomus osoitetaan Kokkolan varhaiskasvatus
'Tullihajun päiväkot'

Vastuuhenkilö organisaatiossa _____

Tutkimusluvan anoja(t) Annu Brax ja Veera Kiviranta
Kaarlelankatu 42 b10 Honkatie 7 b24

Osoite 67100 Kokkola 67100 Kokkola

Puhelin 044 015 0698 044 332 4363

Sähköpostiosoite annu.brax@cov.fi veera.kiviranta@cov.fi

Tutkimuksen nimi "AISTEN HUUMAA" - AISTIKASVATUSTA
VARHAISKASVATUKSESSA PROJEKTI

Tutkimuksen tarkoitus Ohjaustukioid ja toimintapäivä
Kokkolan varhaiskasvatukseen

Tutkimuksen kohderyhmä Tullihajun päiväkoti, 5-6vuotiaat, Laukkipuu
toimintapäivä perhepäivähoitteen

Aineiston keruun arvioitu ajankohta 4/2015 - 5/2015

Tutkimusmenetelmä Projektityö

Tutkimussuunnitelma hyväksytty 12 / 2 2015

Tutkimuksen ohjaaja *Anni Kiviranta* *Taru Niemelä*

Lupa myönnetään
paikka _____ aika _____ / _____ 20____

anomuksen mukaisesti muutosehdotuksin hylätty

Luvanmyöntäjän allekirjoitus _____

LIITTEET Tutkimussuunnitelma
 Kysely/haastattelulomake
 Muut liitteet, mitkä _____

AISTIT-LAULU (Fröbelin palikat)

Laita sormi sinne mistä maku sisään käy x2

Kädet nosta ylös asti

Vilkuttaa voit leppoisasti

Laita sormet sinne mistä maku sisään käy

Laita sormi sinne mistä haju sisään käy x2

Kädet nosta ylös asti

Vilkuttaa voit leppoisasti

Laita sormet sinne mistä haju sisään käy

Laita sormi sinne mistä valo sisään käy x2

Kädet nosta ylös asti

Vilkuttaa voit leppoisasti

Laita sormet sinne mistä valo sisään käy

Laita sormi sinne mistä ääni sisään käy x2

Kädet nosta ylös asti

Vilkuttaa voit leppoisasti

Laita sormet sinne mistä ääni sisään käy

Laita sormi sinne mistä eniten kutittaa x2

Kädet nosta ylös asti

Vilkuttaa voit leppoisasti

Laita sormet sinne mistä eniten kutittaa

Kädet nosta ylös asti

Vilkuttaa voit leppoisasti

Laita sormet sinne mistä eniten kutittaa

TUHKIMO

Eräässä hyvin kaukaisessa maassa asui kaunis nuori tyttö nimeltä Tuhkimo. Tuhkimo oli luonteeltaan kiltti ja huomaavainen, sekä piti eläimistä. **(linnunlaulua)** Tuhkimo asui ilkeän äitipuolensa ja sisarpuoliensa kanssa suuressa talossa. Tuhkimo joutui tehdä paljon raskaita kotitöitä. Tuhkimo siivosi, tiskasi, ruokki eläimiä ja teki ruokaa. **(siivousääni)**

Eräänä päivänä Tuhkimon kotiin kantautui kuninkaallinen kutsu. **(torvi)** Kuningas aikoi pitää linnassaan juhlat prinssin kunniaksi. Nuoret naiset oli kutsuttu tanssiaisiin, joten Tuhkimo ajatteli että hänetkin on kutsuttu. Tuhkimon ilkeät sisarpuolet olivat toista mieltä, eivätkä he halunneet Tuhkimoa juhliin. He ajattelivat itseään ja komensivat Tuhkimoa auttamaan heitä juhliin valmistautumisessa. Äitipuoli komensi Tuhkimoa tekemään kotitöitä **(siivousääni)**, joten Tuhkimolla ei ollut aikaa valmistautua juhliin.

Kun ilkeät sisarpuolet ja äitipuoli olivat lähteneet juhliin, Tuhkimo meni puutarhaan. Hän itki. **(nyyhkytys)** Yhtäkkiä Tuhkimo kuulee läheltä taikasauvan äänen **(taikasauva)** ja hänen eteensä ilmestyy hyvä haltiakummi. Haltiakummi haluaa auttaa Tuhkimoa pääsemään juhliin. Hän muuttaa kurpitsan hienoiksi vaunuiksi, koiran ajuriksi **(koira)**, neljä kissaa hevosiksi **(kissa)** ja hevosen lakeijaksi **(hevonen)**. Tuhkimolle haltiakummi taikoo ihanan puvun. Kummi muistuttaa Tuhkimoa että taika raukeaa kun kello lyö kaksitoista. Tuhkimo kiittää ja lupaa muistavansa kellonajan. Tuhkimo kiiruhtaa vaunuillaan linnaan tanssiaisiin. **(hevosvaunut)** Linnassa juhlat ovat jo alkaneet ja hälinä on suuri. **(pianomusiikki)** Tuhkimon astuessa linnaan kaikki hiljenevät. Kukaan ei tunnista häntä, ei edes äiti- tai sisarpuolet. Prinssi pyytää Tuhkimoa kanssaan tanssimaan, ja he tanssivat koko illan.

Yhtäkkiä kello alkaa lyödä kaksitoista **(kellot)** ja Tuhkimolle tulee kiire. Hän ei ehdi kertoa nimeään prinssille, vaan juoksee kohti vaunujaan. **(korkokenkien kopinaa)** Portaikossa hän pudottaa toisen lasikenkensä **(kenkä)**, eikä ehdi nostamaan sitä mukaansa. Juuri kun kello löy viimeisen lyöntinsä, Tuhkimo saapuu kotiovellensa **(hevoslaukka)** ja taika raukeaa.

Seuraavana päivänä prinssi on lähettänyt palvelijansa sovittamaan kenkää jokaiselle nuorelle naiselle. Lopulta palvelija saapuu Tuhkimon talolle. Ilkeät sisarpuolet kokeilevat ensin kenkää, mutta se ei mahdu heille. Tuhkimo pyytää saada sovittaa kenkää, mutta sisarpuolet ja äitipuoli vain nauravat. **(naurua)** He kuitenkin hiljenevät kun kenkä sopii Tuhkimolle täydellisesti. Niin prinssi meni naimisiin Tuhkimon kanssa ja he elivät onnellisina elämänsä loppuun sakka. **(häämarssi)**

ÄÄNET LEVYLTA

1. ampiainen
2. herätyskello
3. kirkonkellot
4. kissankehräys
5. linnunlaulu
6. mies haukottelee
7. kuorsaus
8. moottorisaha
9. pölynimuri
10. aplodit
11. ukkonen
12. wc-pönttö
13. vauvan itku
14. traktori
15. löylyn sihahdus

HAJUPURKIT

1. hammastahna
2. sinappi
3. ruusu
4. sipuli
5. kahvi
6. hunaja
7. kaakao
8. kaneli
9. pizzamauste
10. saippua

PALAUTELOMAKE PÄIVÄKODIN/ PERHEPÄIVÄHOIDON HENKILÖKUNNALLE

Ympyröi sopivin vaihtoehto 1-5.

1=Erittäin huonosti, 2=Huonosti, 3=En osaa sanoa, 4=Hyvin, 5=Erittäin hyvin

Arvioi ohjaustuokion toteutumista

Sisältö vastasi ikä- ja kehitystasoa	1	2	3	4	5
Tavoitteet toteutuivat	1	2	3	4	5
Toiminta oli lapselle mielekästä	1	2	3	4	5
Lapsiryhmä pysyi hallinnassa	1	2	3	4	5
Vuorovaikutus lasten kanssa sujui	1	2	3	4	5

Millaisia uusia ideoita/tapoja tämä ohjaustuokio toi päiväkodin/perhepäivähoidon arkeen aistikasvatuksen osalta?

Mitä voisimme kehittää? (työskentely, ohjaustaidot, yhteistyö yms.)

Muuta

Kiitos palautteesta!

VERTAISARVIOINTILOMAKE

- 1. Missä onnistuin mielestäsi parhaiten?**
- 2. Mitä kehitettävää minulla mielestäsi on ohjauksia ajatellen?**
- 3. Kuinka yhteistyömme mielestäsi sujui?**
- 4. Heijastuivatko sosionomin kompetenssit työskentelyyni?**
- 5. Onnistuinko minulle annetuissa tehtävissä ja rooleissa?**
- 6. Millainen työpari mielestäsi olen?**

ITSEISARVIOINTILOMAKE

- 1. Miten ohjaukset ovat onnistuneet?**
- 2. Mikä on ollut vahvuutesi projektiopinnäytetyötä ajatellen?**
- 3. Mitä tekisit toisin?**
- 4. Onko ohjaustaidoissasi näkynyt kehitystä projektin aikana?**
- 5. Onko tuokioiden tavoitteet ja suunnitelmat onnistuneet?**
- 6. Miten koet yhteistyön eri yhteistyökumppaneiden kanssa?**

Aistileikkejä varhaiskasvatukseen

Annu Brax ja Veera Kiviranta
Sosiaalialan koulutusohjelma
Centria ammattikorkeakoulu

LAPSI JA AISTIT

”Pikkulasten tutkimukset lähtevät asioiden *havainnoinnista eri aistein*: katselemisesta, maistamisesta, haistamisesta, tunnustelemisesta ja kuuntelemisesta. Luonnostaan he myös oivaltavat, että asioista ja esineistä saa enemmän tietoa, kun *niitä käsittelee* eri tavoin: pudottaa, heittää, puristaa, hakkaa, irrottaa osiksi ja niin edelleen. (Turja 2012, 189.)

Aistien kautta ihminen saa tietoa omasta itsestään ja ympäristöstään. Aistien kautta elimistöömme ohjautuu useita ärsykeitä, joiden avulla aivot pystyvät ohjaamaan käyttäytymistämme. (Saarinen 2014, 15-16.) Ihminen saa aistitietoa jokaisella kehonosallaan, esimerkiksi lihaksilla, nivelillä, sisäelimillä, iholla, ja näistä aistimuksista aivot muodostavat kokonaisuuden. Ilman hyviä ja monimuotoisia aistikokemuksia ihmisen hermosto ja aivot eivät kehity normaalisti. Monipuolisilla aistikokemuksilla on yhteys myös oppimiseen, sillä kehon ja aistien toimiessa oikein yhteistyössä, on lapsen helppo oppia uutta. (Ayres 2005, 74.)

Lapselle luontaista on uteliaisuus, jota hän toteuttaa käyttämällä hyödykseen kaikkia aistejaan. Parhaiten lapsi oppii kiinnostuessaan asioista, jolloin hänen aktiivisuutensa sekä uteliaisuutensa lisääntyy. Saadessaan toteuttaa mielekästä tutkimista ja toimintaa, lapsi voi tuntea oppimisen riemua ja onnistumisen iloa. (Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005.)

Kasvattajan tehtävänä on huolehtia siitä, että lapsi pystyy hyödyntämään aistejaan monipuolisesti, sekä hämmästellä ja ihmetellä asioita. Esteettinen ja aisteja hivelevä oppimisympäristö tarjoaa lapselle mahdollisuuden käsitellä tunteitaan, luovuuttaan ja ajatuksiaan, sekä toteuttaa luovaa leikkiä ja ilmaisua. (Höynälänmaa 2011, 190-191.)

AISTILEIKKEJÄ

Johdatuksena aisteihin voi soittaa esimerkiksi Fröbelin Palikoiden Aistit-laulun, jonka tahdissa on hyvä harjoitella nimeämään aisteja.

Näköaistiin liittyvät leikit

Sokko-leikki

Lapset jaetaan pareittain. Toiselle lapselle laitetaan huivi silmille. Toinen kuljettaa sokkona olevaa pariaan pitkin liikuntasalia tehtyä rataa ja ohjeistaa tätä kosketuksilla ja sanoilla. Parille voi antaa erilaisia tehtäviä, esimerkiksi narua pitkin kävely, pujottelu, ryömiminen, kieriminen yms.

Vastinpari

Lasten tehtävänä on omalla kehollaan toteuttaa ohjeiden mukaisesti erilaisia muotoja, kokoja, etäisyyksiä. Lapsille annetaan ohjeeksi esimerkiksi "mene kauas" tai "tule lähelle", "ole matala" tai "ole korkea". Tarvittaessa näytetään mallia.

Mikä kuva katosi?

Lattialle levitetään erilaisia kuvia esimerkiksi eläimistä ja esineistä. Kuvia katsellaan ja painetaan mieleen hetken ajan. Käydään kuvat läpi myös yhdessä niin leikki on selkeämpää, ja kaikki tietävät mitä kuvissa on. Lapset laittavat silmät kiinni jonka aikana kuvista otetaan pois yksi tai useampi. Lasten tehtävänä on muistella mikä kuva katosi. Kuvasta voidaan keskustella yhdessä, ja voidaan miettiä miltä se näyttää ja kuvailla sitä, esim. pyöreä, pitkä, karvainen.

Sokkotunnustelu

Hyönteisillä on usein huono näköaisti tai ainakin erilainen kuin ihmisillä. Tehtävässä jokainen ottaa itselleen parin ja toisen silmät sidotaan liinalla. Pari vie sokon kaverinsa tunnustelemaan jotain paikkaa vähän matkan päähän. Kun on palattu lähtöpaikalle, sokko poistaa siteen silmiltään ja yrittää löytää paikan, jota tunnusteli.

Tunnista varjot

Mustasta kartongista leikataan erilaisten esineiden varjoja, ja leikkijöiden tarkoituksena on osata yhdistää esine ja sen varjo.

Kuka puuttuu?

Lapset menevät ringiin makaamaan mahalleen kasvot kohti muita. Pyydetään laittamaan ringissä olijoita silmät kiinni ja peitetään joku lakanalla. Sitten saa avata silmät ja arvataan kuka puuttuu.

Matkija

Katso ja tee perässä: Hypitään ja kysytään ensin lapsilta, mitä ohjaaja tekee. Tämän jälkeen pyydetään toistamaan liikettä. Sitten keskeytetään ja pienen tauon jälkeen otetaan uusi liike ja tehdään samalla tavalla.

Tuntoaistiin liittyvät leikit

Salaisuuspussi

Kangaspussiin laitetaan erilaisia esineitä, esimerkiksi leluja ja kodin tarvikkeita. Lasten tehtävänä on vuorotellen tarttua yhteen pussin esineeseen ja tunnustella sitä käsi pussin sisällä. Lapset voivat kuvailla esinettä tunnustellessaan sitä, aikuisen esittäessä johdattelevia kysymyksiä avuksi. Lopuksi lapsi voi arvata, mikä esine oli kyseessä ja näyttää sen muulle ryhmälle.

Taikataikina ja muovailuvahat

Tuntoaistia voi kehittää koskettelemalla ja muovailemalla taikinasta erilaisia muotoja.

Rentoutus

Lapset makoilevat lattialla rauhallisen musiikin soidessa. Heitä sivellään musiikin tahtiin huiveilla, palloilla yms. esineillä käyttäen erilaisia kosketusvoimakkuuksia.

Satuhieronta

Lapsilähtöinen menetelmä, jossa myönteisellä kosketuksella ja voimaannuttavilla saduilla pyritään tukemaan lapsen kehitystä ja itsetuntoa sekä vuorovaikutussuhteita.

Tunnusteluleikki

Asetetaan eri tuntuisia pintoja ympäri salia jokaiselle lapselle oma, jonka luokse he menevät seisomaan. Annetaan merkki, jonka jälkeen pitää vaihtaa paikkaa. Jalkapohjilla on tarkoitus kosketella pintaa.

Kuuloaistiin liittyvät leikit

Mikä putosi?

Leikki aloitetaan kolmella tai neljällä esineellä. Pyydetään lapsia kiinnittämään huomiota siihen, miten esineet kolahtavat, tömähävät, humahtavat, pamahtavat tai rapisevat pudotessaan lattialle. Tämän jälkeen lapset sulkevat silmänsä tai kääntävät selkensä. Jokin esineistä pudotetaan lattialle, ja lasten tehtävänä on tunnistaa äänestä mikä putosi maahan. Samalla keskustellaan esineistä ja niistä lähteivistä äänistä ja materiaaleista.

Äänilevy

CD-levylle on tallennettu erilaisia ääniä, esimerkiksi ampiaisen pörinä, auton käynnistys, haukottelu, herätyskello yms. Lasten tehtävänä on tunnistaa, mistä äänet ovat peräisin. Äänen jälkeen voidaan myös itse matkia ääntä ja pyrkiä tuottamaan samanlaisia ääniä.

Soittimet

Annetaan lapsille erilaisia soittimia. Pyydetään heitä matkimaan esimerkiksi erilaisia rytmejä ja voimakkuuksia. Keskustellaan äänistä.

Äänisatu

Satukirjan satuja voi elävöittää liittämällä niihin ääniä sadun keskelle. Ääniä voi tallentaa levyille tai muodostaa itse esimerkiksi soittimilla. Lapsia voi pyytää myös tekemään itse ääniä sadun edetessä.

Rikkinäinen puhelin

Leikkijät istuvat piirissä. Leikin vetäjä lähettää viestin, eli kuiskaa jonkin lauseen naapurinsa korvaan. Viesti kulkee kuiskaamalla läpi piirin. Viestin lähettäjän vierustoveri sanoo lopuksi ääneen, mitä on kuullut. Näin saadaan selville, onko viesti muuttunut matkalla.

Kuunnellaan ääniä

Leikkijät istuvat tai makaavat lattialla hiljaa ja keskittyvät kuuntelemaan ympäristön ääniä. Huoneen sisältä kuuluu hengitystä, rapinaa, kellon tikitystä jne. ja ulkoa oven kolahdus, hissien ääni, auton surinaa, lasten huutoja pihalta, lintujen viserrystä jne. Lopuksi voidaan keskustella, millaisia ääniä kukin kuuli.

Hajuaistiin liittyvät leikit

Hajupurkit

Pilttipurkkeihin laitetaan erilaisia hajuja, esimerkiksi ruoka-aineita. Tulostetaan hajuja vastaavat kuvat ja levitetään ne pöydälle purkkien viereen. Lasten tehtävänä on osata purkki kerrallaan yhdistää haju ja kuva, esimerkiksi ruusun tuoksu ja ruusun kuva tai kahvikuppi ja kahvin tuoksu.

Vainukoira

Lapset menevät piiriin. Yksi leikkijöistä valitaan vainukoiraksi. Vainukoira on silmät kiinni polvillaan piirin keskellä. Koira saa ensin haistaa jotain selvästi tuoksuva. Sen jälkeen tuoksuva esine piilotetaan jonkin piirissä olijan käsiin. Kaikki piirissä olevat pitävät käsiä edessä nyrkissä. Vainukoira käy haistelemassa ja yrittää arvata kenellä esine on. Koira haukahtaa sen leikkijän kohdalla jolla luulee esineen olevan.

Leikkijä näyttää kätensä. Jos arvaus on oikein, piilottajasta tulee uusi vainukoira. Koira saa arvata niin kauan kunnes löytää tuoksun lähteen.

Makuaistiin liittyvät leikit

Sokkosyönti

Lapset laittavat silmät kiinni, ja saavat sokkona maistaa erilaisia ruoka-aineita. Lasten tehtävänä on kuvailla ruokaa ja arvata mitä se on. Huomioi allergiat!

Moniaistilliset leikit:

Erilaisia Kim-leikkejä

Lapset voivat tunnustella erilaisia esineitä, haistella silmät sidottuina erilaisia tuksuja tai maistella erilaisia makuja ja harjoitella makujen kuvailemista ja tunnistamista. Kim-leikissä voidaan tutkia myös tavaroiden yhdistäviä tekijöitä, esimerkiksi työkaluja, hedelmiä yms. Vastakohtana tälle leikille lapset voivat harjoitella tunnistamaan, mikä esineistä ei kuulu joukkoon.

Sokea kuvanveistäjä

Leikissä on sokea kuvanveistäjä, malli ja savea. Malli asettuu johonkin asentoon, ja kuvanveistäjä käy sokkona tunnustelemassa häntä ja malliasentoa. Veistäjä muotoilee savesta asennon mukaisen tuotoksen. Sokea kuvanveistäjä voi myös piirtää paperille miltä hänen mallinsa näyttää, jolloin ei tarvita savea. Savena voi toimia myös toinen leikkijä, joka täytyy asetella samaan asentoon.

Tutkimiskehykset

Kartongista askarrellaan noin 5cm levyiset kehykset. Kehykset voidaan asettaa eri paikkoihin, esimerkiksi kirjan sivulle tai valokuvalle, jolloin voidaan tutkia kuvien yksityiskohtia, koska huomio kiinnittyy kehyksissä näkyvälle alueelle. Ulkona voidaan hyödyntää isompia kehyksiä, ja kiinnittää huomiota maisemien ja luonnon yksityiskohtiin.

Piilosokko

Leikkijät menevät piiloon, ja etsijältä peitetään silmät. Hänen tulee löytää muut leikkijät sokkona, ja löytämisen jälkeen tunnistaa kuka leikkijä on kyseessä tunnustelemalla.

Lähteet

Ayres, A. 2005. Aistimusten aallokossa. Suom. Tapola, L. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Saarinen, S. 2014. Aistiseikkailu. Elämyksiä ja toimintaa koko vuodeksi. Jyväskylä: PS-kustannus.

Turja, L. 2012. Tiedekasvatus ja lapsen tutkiva toiminta. Varhaiskasvatuksen käsikirja. 2.painos. Hujala, E. & Turja, L. (toim.) 179-194. Jyväskylä: PS-kustannus.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. 2005. Www-dokumentti. Saatavilla: www.thl.fi/thl-client/pdfs/7eef5448-e8a3-4887-ab97-19719ea74066. Luettu 28.9.2015.